

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება
ადამიანის უფლებათა კონტექსტში (2014-2020)

21 აგვისტო, 2020

თვალსაზრისი

N 03/13

სარჩევი

I.	შესავალი	2
II.	ასოცირების ხელშეკრულების არსი.....	4
III.	ადამიანის უფლებები ასოცირების ხელშეკრულებაში და საკანონმდებლო ორგანოს როლი	
1.	მართლმსაჯულების სექტორი	7
1.1.	სასამართლო სისტემა	7
1.2.	სისხლის სამართლისა და პროკურატურის რეფორმა.....	14
1.3.	დამოუკიდებელი ინსპექტორი და სამართალდამცავი ორგანოები	18
1.4.	მართლმსაჯულების სფეროში საკანონმდებლო დონეზე სრულად შესრულებული ვალდებულებები	19
2.	თანასწორი მოპყრობა	20
3.	ბავშვთა უფლებები	26
4.	შრომითი უფლებები.....	30
5.	პერსონალურ მონაცემთა დაცვა	43
6.	მიგრაცია და თავშესაფარი	45
7.	ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები	47
8.	მომხმარებელთა პოლიტიკა და სურსათის უვნებლობა.....	49
9.	საზოგადოებრივი ჯანდაცვა	54
10.	განათლება	60
IV.	შეჯამება	Error! Bookmark not defined.

I. შესავალი

ევროკავშირთან თანამშრომლობის უმთავრესი სამართლებრივი საფუძველი, ასოცირების შეთანხმებაა - 2014 წლის 27 ივნისს ხელი მოეწერა „ერთის მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება“, რომელიც რატიფიცირებული იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2014 წლის 18 ივლისს. ხელშეკრულებით აღიარებულია მხარეებს შორის მჭიდრო კავშირი და საერთო ღირებულებები, რომლებიც წარსულში დამყარდა. ამასთან, აღიარებულია მხარეთა საერთო სურვილი, შემდგომში განავითარონ და გააღრმავონ ურთიერთობები. საქართველოს ევროპული ინტეგრაციის საბოლოო მიზანი ევროკავშირში გაწევრიანებაა.

ასოცირების შესახებ შეთანხმების პრეამბულაში აღიარებულია საქართველოს ევროპული მისწრაფებები და ევროპული არჩევანი, აღნიშნულია, რომ ის საერთო ღირებულებები, რომლებსაც ეფუძნება ევროკავშირი – დემოკრატია, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვა და კანონის უზენაესობა ასევე წარმოადგენს პოლიტიკური ასოცირებისა და ეკონომიკური ინტეგრაციის ქვაკუთხედს. საქართველოს მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების პროგრესი დინამიურობით გამოირჩევა, რასაც კონკრეტული მიღწევები მოჰყვა, მათ შორის, უვიზო რეჟიმის ფუნქციონირება.

ცალსახა პროგრესის მიუხედავად კვლავ რჩება სფეროები სადაც, ევროკავშირის ანგარიში მიუთითებს, რომ ცვლილებების პროცესი არ დასრულებულა და დამატებითი ღონისძიებების გატარებაა საჭირო. წინამდებარე ანგარიშის მიზანია გაანალიზოს, თუ რამდენად ახორციელებს საქართველოს სახელმწიფო ხელშეკრულებით ნაკისრ ვალდებულებებს და თუ არის სათანადოდ დაცული დღის წესრიგით გათვალისწინებული პრიორიტეტები. შესაბამისად, ანგარიში ემყარება ასოცირების შეთანხმებას, მის დანართებსა და ასოცირების დღის წესრიგს.

➤ მეთოდოლოგია

ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია, ერთი მხრივ, საქართველოსა და, მეორე მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერგიის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებისა და საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების დღის წესრიგის განხორციელების შესრულების შესახებ. წინამდებარე ანგარიში მოიცავს ასოცირების შესახებ შეთანხმების (შემდგომში ასოცირების შეთანხმება) ხელმოწერიდან 2020 წლის ივლისის ჩათვლით პერიოდს.

წინამდებარე ანგარიშის თემატიკა დავიწროებულია და აანალიზებს ადამიანის უფლებების სფეროში საქართველოს პარლამენტზე დაკისრებულ პასუხისმგებლობას. შესაბამისად, ის მოიცავს ადამიანის უფლებების სფეროში საქართველოს პარლამენტის კანონშემოქმედებით საქმიანობას, რომელიც ასოცირების შეთანხმების შესრულებას უკავშირდება.

➤ სტრუქტურა

ნაშრომის მეორე თავში განხილულია ასოცირების ხელშეკრულების არსი და მნიშვნელობა. ნაშრომი მოკლედ მიმოიხილავს ხელშეკრულების დადების საკითხს და

ხელშეკრულების სამართლებრივ მექანიზმს. ამასთან, განხილულია საქართველოს პარლამენტის როლი და ფუნქცია ასოცირების ხელშეკრულების შესრულების პროცესში.

ნაშრომის მესამე თავი უშუალოდ ეძღვნება ასოცირების შეთანხმების განხორციელების ანალიზს. კერძოდ, თუ როგორ ხორციელდება ადამიანის უფლებების ფეროში საკანონმდებლო დაახლოება. ნაშრომში აღნიშნულია როგორც შესრულებული ვალდებულებები, ისე კრიტიკული ანალიზი სამომავლო და მიმდინარე რეფორმების თაობაზე. მესამე თავი მოიცავს ათ ქვეთავს, რომლებიც ეძღვნება ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებულ ქვე-საკითხებს: მართლმსაჯულების სექტორი; თანასწორი მოპყრობა; ბავშვთა უფლებები; შრომითი უფლებები; პერსონალურ მონაცემთა დაცვა; მიგრაცია და თავშესაფარი; ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები; მომხმარებელთა პოლიტიკა; საზოგადოებრივი ჯანდაცვა და განათლება.

მესამე თავის ყველა ქვე-თავის სტრუქტურა მოიცავს:

- იმ ვალდებულებებს რაც საქართველოს სახელმწიფომ საკანონმდებლო სფეროში იკისრა ასოცირების ხელშეკრულებით, მისი დანართებითა და დღის წესრიგით;
- არსებული მდგომარეობისა და პრაქტიკის ანალიზი, თუ რა ვალდებულებები შესრულდა, შესრულების ხარისხი და რა მოთხოვნები დარჩა შესასრულებელი;
- კონტექსტისა და არსებული რეალობის ანალიზის საფუძველზე გაკეთებულია კონკრეტული რეკომენდაციები, უფლებების კუთხით თუ რა საკანონმდებლო ცვლილებებია გასატარებელი.

ბოლოში წარმოდგენილია დასკვნა, სადაც მოცემულია შეჯამება, რაც განმარტავს საკანონმდებლო სფეროში მიღწეულ პროგრესს. ამასთან, წარმოდგენილია არსებული გამოწვევები და გაკეთებულია შესაბამისი საკანონმდებლო რეკომენდაციები.

II. ასოცირების ხელშეკრულების არსი

ასოცირების შეთანხმება ძალაში შევიდა 2014 წლის 1 ივლისს, ხოლო სრულად მოქმედებს 2016 წლის 1 ივლისიდან. ასოცირების შეთანხმება მოიცავს პოლიტიკურ ნაწილს, ასევე, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობისა და სექტორალურ ნაწილს (DCFTA). შეთანხმების მიხედვით, საქართველოს ევალეზა ქვეყნის კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან (რეგულაცია, დირექტივა, გადაწყვეტილება, რეკომენდაცია) დაახლოება/პარმონიზაცია, რომლის თაობაზე გაწერილია ვადები.

➤ ასოცირების ხელშეკრულების არსი და მნიშვნელობა

ასოცირების შესახებ შეთანხმება არის საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოების სამოქმედო გეგმა, რომელიც ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროს მოიცავს. ხელშეკრულება და მისი დანართები, აგრეთვე, ითვალისწინებს ევროკავშირთან დაახლოების მნიშვნელოვან კონკრეტულ მექანიზმებს.

ევროკავშირში გაწევრიანება იყო მთავარი მოტივატორი, ცენტრალური და აღმოსავლეთ ევროპული ქვეყნებში დემოკრატიული ცვლილებების გატარებისას. რამაც თავის მხრივ 2004 და 2007 წლებში ევროპის გაფართოება განაპირობა. შესაბამისად, გაფართოება ევროკავშირის საგარეო პოლიტიკის ერთ-ერთ მძლავრ ინსტრუმენტად რჩება, რომელიც ევროპული ინტეგრაციის გზაზე მდგომ ქვეყნებში პოზიტიურ ცვლილებებს უწყობს ხელს.¹ სწორედ ამ მოტივაციით საქართველომ არაერთი ქმედება განახორციელა² და მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა ევროკავშირთან დაახლოების მიზნით.³

➤ საქართველოს პარლამენტის როლი შეთანხმების შესრულებაში

საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლის თანახმად, საქართველოს პარლამენტი არის ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც ახორციელებს საკანონმდებლო ხელისუფლებას, განსაზღვრავს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს, კონსტიტუციით დადგენილ ფარგლებში კონტროლს უწევს მთავრობის საქმიანობას და ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს.

ასოცირების შეთანხმების 410-ე და 411-ე მუხლები განსაზღვრავს საქართველოს პარლამენტის როლს ასოცირების შეთანხმების ფარგლებში. კერძოდ, პარლამენტი ზედამხედველობას უწევს ასოცირების შეთანხმების განხორციელებას. 2014-2017 წლებში პარლამენტი ეკისრებოდა ზედამხედველობა საქართველოს მთავრობის ევროინტეგრაციის საკითხთა კომუნიკაციისა და ინფორმაციის შესახებ სტრატეგიის შესრულებაზე. აღნიშნულ ფუნქციას პარლამენტი ინარჩუნებს საქართველოს მთავრობის 2017-2020

¹ საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის საგზაო რუკა, 25.02.2019, გვ. 5

² დამატებითი ინფორმაცია იხ.: "საქართველო-ევროკავშირის ურთიერთობების მნიშვნელოვანი მოვლენების ქრონოლოგია" www.mfa.gov.ge

³ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: https://eeas.europa.eu/delegations/georgia/35408/node/35408_en

წლების სტრატეგიაშიც ევროკავშირსა და ნატოში საქართველოს გაწევრიანების კომუნიკაციის შესახებ, რომელიც მთავრობამ 2017 წელს დაამტკიცა.⁴

საქართველოს პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტი კანონშემოქმედებითი და საზედამხედველო ფუნქციების განხორციელების გზით, ხელს უწყობს საქართველოს ინტეგრაციას ევროკავშირსა და ევროპულ ინსტიტუტებში. იგი ზედამხედველობს ასოცირების შეთანხმებისა და ასოცირების დღის წესრიგის დროულ და ეფექტიან განხორციელებას.⁵

ასოცირების შეთანხმებით, საქართველომ აიღო კანონმდებლობის ჰარმონიზების ვალდებულება ევროკავშირის მინიმუმ 346 დირექტივასთან, 213 რეგულაციასთან, 57 გადაწყვეტილებასა და 31 რეკომენდაციასთან.⁶ ამასთან, 2019-2020 წლებში - მეცხრე მოწვევის პარლამენტის უფლებამოსილების პერიოდში - საქართველოს შესრულებული უნდა ჰქონდეს ამ ვალდებულებათა ნახევარი.⁷

⁴ საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, გვ. 5

⁵ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://parliament.ge/ge/saparlamento-saqmianoba/komitetebi/evropastan-integraciis-komiteti-143/komitetis-shesaxeb1910>

⁶ საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, გვ. 6

⁷ იქვე

III. ადამიანის უფლებები ასოცირების ხელშეკრულებაში და საკანონმდებლო ორგანოს როლი

ასოცირების ხელშეკრულების მე-4 მუხლის თანახმად, მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა განავითარონ, გაამყარონ და გაზარდონ დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და კანონის უზენაესობის სტაბილურობა და ეფექტიანობა; ხელი შეუწყონ ადამიანის უფლებათა და ფუნდამენტურ თავისუფლებათა პატივისცემას; განაგრძონ პროგრესი სასამართლო და სამართლებრივი რეფორმის კუთხით, რათა გარანტირებულ იქნეს სასამართლოს დამოუკიდებლობა, გაძლიერდეს მისი ადმინისტრაციული შესაძლებლობა და უზრუნველყოფილ იქნას სამართალდამცავ ორგანოთა მიუკერძოებლობა და ეფექტიანობა; განაგრძონ საჯარო მმართველობის რეფორმა და შექმნან ანგარიშვალდებული, ეფექტიანი, ქმედითი, გამჭვირვალე და პროფესიონალური საჯარო სამსახური; გააგრძელონ ეფექტიანი ბრძოლა კორუფციის წინააღმდეგ, განსაკუთრებით, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კუთხით საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერების თვალსაზრისით, და უზრუნველყონ შესაბამისი საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტების, როგორცაა „კორუფციის წინააღმდეგ“ გაეროს 2003 წლის კონვენცია, ეფექტიანი იმპლემენტაცია.

წინამდებარე თავში განხილულია ის რეგულაციები და საკითხები, რომელთა ინკორპორირებაც ევალება საქართველოს. ნაშრომში გაანალიზებულია დასახელებული საკითხები და გაკეთებულია შედარებით სამართლებრივი კვლევა, რათა დადგინდეს რამდენად არის დაახლოებული ქართული კანონმდებლობის უფლებრივი ნაწილი ევროკავშირის სამართლის პრინციპებთან.

წინამდებარე ქვეთავები იდენტიფიცირებას უკეთებს ასოცირების ხელშეკრულების რელევანტურ მუხლებს და იქიდან გამომდინარე ვალდებულებებს. ამასთან, მოცემულია დღის წესრიგით ნაკისრი ვალდებულებები, რაც საკანონმდებლო ცვლილებებს საჭიროებდა და შეფასებულია ინდივიდუალურად მათი შესრულება. 2014 წელს ასოცირების შეთანხმების იმპლემენტაციისასთვის შემუშავდა 2014-2016 წლებისთვის დღის წესრიგი, რომელიც განსაზღვრავდა სამუშაო პრიორიტეტებს. 2017-2020 წლის დღის წესრიგი, აახლებს 2014-2016 წლის დღის წესრიგს. 2017-2020 წლის დღის წესრიგი განასხვავებს მოკლევადიან პრიორიტეტებსა (რომლებიც მიღწეულ უნდა იქნას ან მათი შესრულების კუთხით მნიშვნელოვანი პროგრესი უნდა შეიმჩნეოდეს 2018 წლის დასასრულისთვის) და საშუალოვადიან პრიორიტეტებს (რომლებიც მიღწეულ უნდა იქნას ან მათი შესრულების კუთხით მნიშვნელოვანი პროგრესი უნდა შეიმჩნეოდეს 2020 წლის დასასრულისთვის).⁸

⁸ ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 წწ. დღის წესრიგი, გვ. 1

1. მართლმსაჯულების სექტორი

მართლმსაჯულების სფეროში, ასოცირების ხელშეკრულების მე-13 მუხლით საქართველომ აიღო ზოგადი პასუხისმგებლობა, რომ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემა საფუძვლად დაედება თავისუფლების, უსაფრთხოებისა და მართლმსაჯულების სფეროში თანამშრომლობას. ასევე, მხარეები განსაკუთრებულ ყურადღებას გაამახვილებენ კანონის უზენაესობის შემდგომ ხელშეწყობაზე, მათ შორის სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე, მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობასა და სამართლიანი სასამართლოს უფლებაზე. მე-13 მუხლის თანახმად, მხარეები სრულად ითანამშრომლებენ სამართალდამცავ და მართლმსაჯულების მართვის სფეროებში მოქმედი ინსტიტუტების ეფექტიან ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით.

ხოლო, 414-ე მუხლის მიხედვით, თითოეული მხარე ვალდებულია იღებს, უზრუნველყოს, რომ მეორე მხარის ფიზიკური და იურიდიული პირებისთვის, თავიანთ საკუთარ მოქალაქეებთან მიმართებით დისკრიმინაციის გარეშე, ხელმისაწვდომი იქნება მხარეთა კომპეტენტური სასამართლოები და ადმინისტრაციული ორგანოები პირადი უფლებების დასაცავად, საკუთრების უფლების ჩათვლით.

ხელშეკრულებაში გაწერილი ვალდებულებები დაკონკრეტებულია 2017-2020 დღის წესრიგში.⁹

1.1. სასამართლო სისტემა

2017-2020 დღის წესრიგი აკონკრეტებს სასამართლოს სისტემაში გასატარებელ რეფორმებს:¹⁰

1. სასამართლოს დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა და სათანადო საკანონმდებლო გარანტიების შექმნა და საჭიროების შემთხვევაში, პროცესის ევროპის საბჭოს ვენეციის კომისიასთან ერთად წარმართვა;
2. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] მოსამართლეთა დანიშვნის, დაწინაურებისა და გადამზადების პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესება;
3. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს დამოუკიდებლობის შემდგომი განვითარება უფლებამოსილებათა გაზრდით,

⁹ ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ. 8, სასამართლო რეფორმის გაგრძელება, კერძოდ კი მოსამართლეთა სრული დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა და სასამართლო სისტემის ანგარიშვალდებულების, ეფექტიანობის, მიუკერძოებლობის, სამართლიანობისა და პროფესიონალიზმის გაძლიერება. სასამართლო რეფორმები შემდეგ საკითხებზე: იუსტიციის უმაღლესი საბჭო, პროკურატურა, გამჭვირვალე და დამსახურების პრინციპის მიხედვით დასაქმება, სასამართლო ანგარიშვალდებულება, სასამართლოთა ინსტიტუციური სტრუქტურა, ეფექტიან საქმეთა მართვის ელექტრონული სისტემა, იურიდიული დახმარება, დავების მოგვარების ალტერნატიული მექანიზმები. ყოველგვარი არასასურველი ჩარევისაგან თავისუფალი სამართალდამცავი ორგანოების ანგარიშვალდებულებისა და დემოკრატიული ზედამხედველობის ზრდის გაგრძელება. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის რეფორმირების გაგრძელება კანონის ლიბერალიზაციისა და მოდერნიზაციის მიზნით.

¹⁰ იქვე, გვ.13-14

inter alia მისი დამოუკიდებლობისა და ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფით;

4. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] სასამართლოს ანგარიშვალდებულების სისტემის გაუმჯობესება მკაფიო და ყოვლისმომცველი დისციპლინარული წესების იმპლემენტაციით, რომლებიც ეფექტიანად სრულდება, ისევე როგორც მოსამართლეთა პროფესიონალიზმისა და დამოუკიდებლობის გარანტიებით.

1.1.1. მოსამართლეთა არჩევა (დანიშვნის) არსებული წესი

პირველი და მეორე პრიორიტეტების თაობაზე [სასამართლო დამოუკიდებლობა და მოსამართლეთა დანიშვნა], დადებითად ფასდება შემდეგ სფეროებში ცვლილებები: მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობა, იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ფუნქციების რეგულირება და იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გაძლიერება.¹¹ ამასთან, ანგარიშებში აღნიშნულია, რომ მართლმსაჯულების ნაწილში შეთანხმება არ შესრულებულა, რადგან მოსამართლეთა არჩევა/დანიშვნის წესი არ არის გამჭვირვალე და ის არ ეფუძნება ობიექტურ კრიტერიუმებს.¹² კერძოდ, *იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ მოსამართლეებისა და სასამართლოების თავმჯდომარეების დანიშვნასთან დაკავშირებით შემოღებულ პროცედურებში, ასევე დისციპლინურ პროცედურებში არ არის სრული გამჭვირვალობა და ანგარიშვალდებულება.*¹³ მოსამართლეთა დანიშვნისა და დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრების წესები კი საფრთხეს უქმნის სასამართლოს დამოუკიდებლობას. იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ჩატარებული პროცესი, რომლის შედეგადაც 14 მოსამართლე დაინიშნა უზენაეს სასამართლოში არ იყო გამჭვირვალე.

უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა დანიშვნის (არჩევის) წარმართულ პროცესს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოსა და პარლამენტში არაერთი გამოხმაურება და კრიტიკა მოჰყვა.¹⁴ წინამდებარე ანალიტიკური დოკუმენტის ეს ნაწილი მოიცავს უმაღლეს საბჭოსა და პარლამენტში წარმართული პროცესებისა და არსებული კანონმდებლობის თაობაზე გაკეთებულ შეფასებებს.

➤ იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში წარმართული პროცესი

იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ მიუღია გასაუბრების ჩატარების ან/და გასაუბრების დროს სათანადო ქცევის წესები, რომელიც პროცესზე წესრიგს უზრუნველყოფდა. კერძოდ,

¹¹ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 7, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹² OSGF, Implementation of EU-Georgia association agenda 2017-2020, assessment by civil society, December 2018, გვ. 8, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf

¹³ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 8, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

¹⁴ დამატებითი ინფორმაცია იხ: <https://www.transparency.ge/en/post/coalitions-letter-venice-commission-and-osceodhir-draft-law-selection-supreme-court-justices>

ხშირი იყო *მტრული კომენტარები* და გასაუბრების მიმდინარეობისას მწვავე კამათი, რაც ქმნიდა *არაპროფესიულ გარემოს*.¹⁵ ამასთან, გასაუბრებები მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა კითხვების რაოდენობით, შინაარსის სირთულით და გასაუბრებების ხანგრძლივობით, რაც ეწინააღმდეგება თანაბარი მოპყრობის პრინციპს.¹⁶

საუკეთესო კანდიდატის დანიშვნა შესაძლებელია მხოლოდ მკაფიოდ განსაზღვრული კრიტერიუმების საფუძველზე.¹⁷ შერჩეული კანდიდატებიდან მხოლოდ **35% წარმოადგენდა** ქალები, რაც **მნიშვნელოვნად ნაკლებია** ქალი მოსამართლეების საერთო წილთან შედარებით.¹⁸ მიზანშეწონილია გაიზარდოს პროფესიული **სტაჟის ხანგრძლივობა**, როგორც უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის მოთხოვნა¹⁹ და საკანონმდებლო დონეზე შემოღებული იქნას მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს გენდერულ ბალანს დანიშნულ მოსამართლეებს შორის.²⁰ ასევე, მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლოს შემადგენლობაში იყვნენ უმცირესობის წარმომადგენლები და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები.²¹

ფარული კენჭისყრის გზით ნომინირებული 20 კანდიდატი არ წარმოადგენდა იმ კანდიდატთა 20 კაციან სიას, **რომელთაც მიღებული ჰქონდათ უმაღლესი შეფასება**. კერძოდ, შერჩეულ 20 კანდიდატს შორის არ აღმოჩნდა სიაში ყველაზე მაღალი ქულების მქონე 5 კანდიდატი. შემოკლებულ სიაში მოხვედრილ რიგ კანდიდატს **ბევრად ნაკლები**

¹⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის პირველი ეტაპის ანგარიში, ივნისი – სექტემბერი 2019, ეუთოს/ODIHR ანგარიში, გვ. 5, 29, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/429491.pdf>

¹⁶ იქვე

¹⁷ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 40-43 ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის პირველი ეტაპის ანგარიში, ივნისი – სექტემბერი 2019, ეუთოს/ODIHR ანგარიში, გვ. 6, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/429491.pdf>

¹⁹ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 32, ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf; Strasbourg, 16 April 2019, Opinion No. 949 /2019, EUROPEAN COMMISSION FOR DEMOCRACY THROUGH LAW (VENICE COMMISSION), GEORGIA URGENT OPINION ON THE SELECTION AND APPOINTMENT OF SUPREME COURT JUDGES, 23, ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2019\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2019)002-e)

²⁰ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 15, 46, 49 ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf; CEDAW კონვენციის პირველი მუხლი; გაეროს გენერალური ასამბლეა, მოსამართლეების და ადვოკატების დამოუკიდებლობაზე სპეციალური მომხსენებლის ანგარიში გენდერისა და მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ, A/HRC/17/30, 29 აპრილი 2011წ., პარაგრაფი 45

²¹ იქვე, გვ. 48

კვალიფიკაცია და გამოცდილება აქვს, ვიდრე ზოგ ჩაჭრილ კანდიდატს.²² ეს ხარვეზები აიხსნა გამჭვირვალობის დაბალი ხარისხით, რაც განპირობებული იყო ფარული კენჭისყრითა და რანგირების თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილებების დასაბუთების ვალდებულების არ არსებობით.²³ შესაბამისად, სასურველია კანონით გაიწეროს ვალდებულება: როდესაც **იუსტიციის საბჭო ამზადებს საბჭოს წევრთა უმრავლესობის დასაბუთებული პოზიციის შეჯამებას, რომელშიც განმარტებული იქნება კანდიდატთა რანგირების და დასახელების საფუძვლები, მკაფიოდ განსაზღვრული შერჩევის კრიტერიუმების მიხედვით.**²⁴

თუ კანონში ფარული კენჭისყრის სისტემა შენარჩუნდება, მაშინ მიზანშეწონილია გადაიხედოს გათვალისწინებული საჭირო ხმების რაოდენობა.²⁵ საბჭოს შემადგენლობის არანაკლებ ნახევარი მოსამართლეები არიან და, შესაბამისად, შემადგენლობა თანხვედრაშია საერთაშორისო სტანდარტებთან, თუმცა, რეკომენდაციების თანახმად, ასეთ ორგანოებში უფრო მეტი არამოსამართლე წევრი უნდა იყოს რათა თავიდან იქნას აცილებული ანგარება, საკუთარი თავის პროტექცია და ნაცნობებისთვის უპირატესობის მინიჭება, აცილებული იქნას კორპორატიზმის საფრთხე და შემოტანილი იქნას გარკვეული დოზით გარე, უფრო ნეიტრალური კონტროლი.²⁶

როგორც უკვე აღინიშნა, იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს არ მოეთხოვება დასაბუთების წარდგენა შემოკლებულ სიაში კანდიდატთა შეყვანის, მათი რანგირებისა და საბოლოოდ 20 ნომინირებული კანდიდატის შერჩევის თაობაზე.²⁷ ეს კი მნიშვნელოვნად უშლის ხელს გასაჩივრების შესაძლებლობას.²⁸ კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ქმედებების და გადაწყვეტილებების ეფექტური გასაჩივრების საშუალებას.²⁹ ამიტომ კანდიდატთა წარდგენის პროცესი მთლიანად მოექცა სასამართლო

²² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის პირველი ეტაპის ანგარიში, ივნისი – სექტემბერი 2019, ეუთოს/ODIHR ანგარიში, გვ. 21, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/429491.pdf>

²³ იქვე, გვ. 11

²⁴ იქვე, გვ. 9

²⁵ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 65, ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf

²⁶ იქვე, პარაგრ. 66, 68

²⁷ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 12 ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf; ევროსაბჭოს რეკომენდაცია CM/Rec(2010)12, პარაგრაფი 48; CCJE-ის დასკვნა N10, პარაგრაფი 39, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/168074779b>

²⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის პირველი ეტაპის ანგარიში, ივნისი – სექტემბერი 2019, ეუთოს/ODIHR ანგარიში, გვ. 29-30, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/9/429491.pdf>

²⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის მეორე ანგარიში ივნისი – დეკემბერი 2019 ODIHR -ის ანგარიში, გვ. 12-13, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osce.org/files/f/documents/3/1/443497_0.pdf

ხელისუფლების საზედამხებდველო ორგანოს ხელში და გამორიცხა საერთო სასამართლო სისტემა, რაც ეწინააღმდეგება საერთაშორისო სტანდარტებს.³⁰ შესაბამისად, საკანონმდებლო დონეზე რეკომენდებულია მკაფიოდ გაიწეროს მოსამართლეობის წარუმატებელ კანდიდატის უფლება დამოუკიდებელ ორგანოში გაასაჩივროს გადაწყვეტილება და შესაბამისი პროცედურა.

➤ პარლამენტში წარმართული პროცესი

კანონმდებლობა *მკაფიოდ არ განსაზღვრავს, პარლამენტის როლს*.³¹ მიღებული ცვლილებები არ ითვალისწინებს პარლამენტში დანიშვნის პროცესის პოლიტიზების თავიდან აცილების გარანტიებს, რაც შეიძლება მიღწეულ იქნას, მაგალითად, პარლამენტის როლის მკაცრი განსაზღვრით, რომ მან ზედამხედველობა გაუწიოს შესაბამისი პროცედურების დაცვას,³² და არ შეაფასოს კანდიდატები კომპეტენტურობისა და კეთილსინდისიერების კრიტერიუმების მიხედვით.³³

ხელისუფლების დანაწილების პრინციპისთვის მნიშვნელოვანია, რომ საბოლოო გადაწყვეტილების მიმღები უწყება დამოუკიდებელი იყოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო უფლებამოსილებისაგან.³⁴ გარდა ამისა, თუ მოსამართლის დანიშვნის საბოლოო გადაწყვეტილება არ მიიღება დამოუკიდებელი სასამართლო საბჭოს მიერ, რეკომენდებულია, რომ ეს გადაწყვეტილება მიიღებოდეს მხოლოდ ობიექტური კრიტერიუმების საფუძველზე³⁵ და მიუხედავად სისტემის და დანიშვნის პროცესის განსხვავებისა, მოსამართლეთა დანიშვნის პროცესში მისასალმებელია სხვა

³⁰ Copenhagen Document, 1990, para. 5.10: *everyone will have an effective means of redress against administrative decisions, so as to guarantee respect for fundamental rights and ensure legal integrity*, ონლაინ ხელმისაწვდომია <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf>; Universal Charter of the Judge (1999, as last updated in 2017), Article 5-2, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/the_universal_charter_of_the_judge/universal_charter_2017_english.pdf

³¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის მეორე ანგარიში ივნისი – დეკემბერი 2019 ODIHR-ის ანგარიში, გვ.6, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osce.org/files/f/documents/3/1/443497_0.pdf

³² იქვე, გვ. 15

³³ ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგ. 30, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf

³⁴ Council of Europe, Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to Member States on Judges: Independence, Efficiency and Responsibilities, 17 November 2010, para. 46: *The authority taking decisions on the selection and career of judges should be independent of the executive and legislative powers. With a view to guaranteeing its independence, at least half of the members of the authority should be judges chosen by their peers*, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/16807096c1>

³⁵ CCJE, Opinion N18 (2015) on the Position of the Judiciary and its Relation with the Other Powers of State in a Modern Democracy, para. 15, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/16807481a1>

მოსამართლეთა ჩართვა.³⁶ საქართველოს კანონმდებლობით არ არის განსაზღვრული დანიშვნის პროცესში მიკერძოებული პოლიტიკის გავლენისგან დაცვის შესაბამისი მექანიზმი და პრაქტიკაში, პარლამენტის წევრები გასაუბრებას იყენებდნენ როგორც პოლიტიკურ პლატფორმას.³⁷

ამასთან, კანონმდებლობა სათანადოდ არ განსაზღვრავს იმ ანგარიშის არსს, რომელსაც პლენარულ სხდომას წარუდგენს იურიდიული კომიტეტი და, ასევე, კენჭისყრის სხდომის პროცედურები არ დამტკიცებულია.³⁸ კრიტიკული ანალიზი მოიცავდა პარლამენტის მიერ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის არჩევის წესსაც. კერძოდ, თავმჯდომარის შემთხვევაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ შესაბამისი პროცესი ფორმალურად გამორიცხავდეს ყოველგვარი პოლიტიკური ზეგავლენის მოხდენის შესაძლებლობას.³⁹ რისკების თავიდან ასაცილებლად კი რეკომენდებულია, რომ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის შერჩევა მოხდეს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების მიერ.⁴⁰ კრიტიკა მოჰყვა იმ ფაქტს, რომ არ არის განსაზღვრული შერჩევის კრიტერიუმები და პროცედურა, რომლის მიხედვითაც იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ უნდა დაასახელოს უზენაესი სასამართლოს ერთ-ერთი მოსამართლე პარლამენტის მიერ თავმჯდომარედ ასარჩევად.⁴¹

1.1.2. დისციპლინური პასუხისმგებლობის დაკისრება

მეოთხე პრიორიტეტის [დისციპლინური პასუხისმგებლობა] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ 2018 წლის ივლისში საერთო სასამართლოების შესახებ კანონით განისაზღვრა მოსამართლეთა მიმართ დისციპლინური პროცედურების კონკრეტული საფუძვლები, რაც დადებითი მოვლენაა. ამასთან, საკონსტიტუციო რეფორმამ გააუქმა მოსამართლეებისთვის გამოსაცდელი ვადა 2025 წლიდან და გაზარდა იუსტიციის

³⁶ CCJE, Opinion N1 (2001) on Standards Concerning the Independence of the Judiciary and the Irremovability of Judges, para. 37: Therefore, the CCJE considered that every decision relating to a judge's appointment or career should be based on objective criteria and be either taken by an independent authority or subject to guarantees to ensure that it is not taken other than on the basis of such criterias, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/1680747830>

³⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის მეორე ანგარიში ივნისი – დეკემბერი 2019 ODIHR-ის ანგარიში, გვ.22, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osce.org/files/f/documents/3/1/443497_0.pdf

³⁸ იქვე, გვ. 28-29

³⁹ CCJE-ის დასკვნა №19, პარაგრაფები 37-40 და 53, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/-n-19-2016-/16807ba8d7>; ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 19 ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf

⁴⁰ იქვე; ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ბიურო, დასკვნა #JUD-GEO/346/2019 [AIC] ცვლილებების პროექტზე საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეების დანიშვნასთან დაკავშირებით, 17 აპრილი 2019, ვარშავა, პარაგრ. 88 ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://www.legislationline.org/download/id/8164/file/346_JUD_GEO_17April2019_geo.pdf

⁴¹ იქვე, პარაგრ. 89

უმაღლესი საბჭოს მიერ უზენაესი სასამართლოს მოსამართლედ წარსადგენ კანდიდატთა რაოდენობა.⁴² შესაბამისად, დისციპლინური პასუხისმგებლობის მოწესრიგება დადებითად შეფასდა, რადგან უზრუნველყოფს მოსამართლეთა დამოუკიდებლობას. ასევე, მისასალმებელია იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს ფუნქციის გაძლიერება.

1.1.3. საკანონმდებლო სფეროში სამომავლოდ განსახორციელებელი ცვლილებები

ევროკავშირთან დაახლოების პროცესი ჯერ არ დასრულებულა და მოსამართლეთა დანიშვნის/არჩევის პროცესი შეფასდა როგორც ხარვეზების მქონე. დღის წესრიგით ნაკისრი ვალდებულების სრულად შესასრულებლად, კერძოდ, სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მოსამართლეთა დანიშვნის გამჭვირვალე პროცესის დასაწესრიგად მიზანშეწონილია საკანონმდებლო ცვლილებების გატარება საერთაშორისო რეკომენდაციების გათვალისწინებით:⁴³

- უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატებისათვის, უფრო მეტი კრიტერიუმის დაწესება, მათ შორის, მეტი სამუშაო გამოცდილების მოთხოვნა. ამასთან, გენდერული ბალანსის გათვალისწინება;
- იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის არჩევის კრიტერიუმების და წესის უფრო დეტალური მოწესრიგება;
- იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ფარული კენჭისყრის შეცვლა გამჭვირვალე, დამსახურებაზე დაფუძნებული შერჩევის პროცესით. მიზანშეწონილია საბჭოს წევრთა ოდენობის გაზრდა და გადაწყვეტილების მიღების კვორუმის ცვლილება;
- იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში შერჩევის პროცესში ინტერესთა კონფლიქტის თაობაზე დამატებითი წესების მიღება;
- იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსათვის პლენარულ სხდომაზე მკაფიოდ განსაზღვრული შერჩევის კრიტერიუმებზე დაფუძნებული დასაბუთებული გადაწყვეტილების წარდგენის ვალდებულების გაწერა;
- იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გადაწყვეტილების ან ქმედების გასაჩივრების უფლების და პროცედურების მკაფიო რეგულირება;
- დანიშვნის პროცესში პარლამენტის როლის განსაზღვრა, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ობიექტური კრიტერიუმებზე დაყრდნობით მოსამართლეთა დანიშვნა. ამასთან, პროცესის პოლიტიზირების თავიდან ასაცილებლად სამართლებრივი და პროცედურული წესების მიღება;
- სამართლებრივი ინსტრუმენტით უნდა დამტკიცდეს პარლამენტშიც და იუსტიციის უმაღლეს საბჭოშიც გასაუბრების სრულყოფილი, დეტალური პროცედურები და ქცევის კოდექსი. აღნიშნული უნდა გამოქვეყნდეს და სამართლიანად და თანმიმდევრულად იყოს გამოყენებული და მკაცრად დაცული,

⁴² ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31.01.2019, გვ.11

⁴³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეთა წარდგენისა და დანიშვნის მეორე ანგარიში ივნისი – დეკემბერი 2019 ODIHR-ის ანგარიში, გვ. 34-36, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osce.org/files/f/documents/3/1/443497_0.pdf

რათა აცილებული იყოს არათანაბრი მოპყრობა და კანდიდატთა მიმართ პატივისცემა.

1.2. სისხლის სამართლისა და პროკურატურის რეფორმა

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად:⁴⁴

1. პროკურატურის რეფორმის გაგრძელება მისი საქმიანობის დამოუკიდებლობის, ნებისმიერი არამართლზომიერი გავლენისგან დაცვის, მეტი გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფის მიზნით;
2. სისხლის სამართლის კოდექსის რეფორმის გაგრძელება სასჯელთა ლიბერალიზაციის, კანონმდებლობის მოდერნიზაციის მიზნით და მისი ევროკავშირისა და საერთაშორისო სტანდარტებთან სრული შესაბამისობის უზრუნველყოფა;
3. სისხლის სამართლის პროცესში შემდეგი პრინციპების სრულად განხორციელება:
 - ბრალდებულთა პროცესუალური უფლებების გარანტირება;
 - დანაშაულის, მათ შორის სიძულვილის დანაშაულის მსხვერპლთათვის, სასამართლოს ხელმისაწვდომობის, დაცვის, მხარდაჭერისა და კომპენსაციის უფლებათა უზრუნველყოფა.

ზემოთდასახეული პირველი ვალდებულების თაობაზე [პროკურატურის რეფორმა], უნდა აღინიშნოს, რომ პროკურატურის 2019 წლის რეფორმის მთავარი დატვირთვა იყო პროკურორებსა და გამომძიებლებს შორის ფუნქციების გამიჯვნა.⁴⁵ დასახელებული რეფორმის მიზანია ფუნქციების გაყოფა და სტრუქტურებს შორის ბალანსის დაცვა, რითაც უზრუნველყოფილი იქნება გამჭვირვალობა და ურთიერთ დამოუკიდებლობა. აღნიშნულის თაობაზე,⁴⁶ ვენეციის კომისიამ მოამზადა დასკვნა და რეკომენდაციები, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს ეს პროცესი, რაც აუცილებლად უნდა იქნეს მხედველობაში მიღებული.⁴⁷ ამასთან აღნიშნულია, რომ პოლიციის რეფორმა დადგენილი პრიორიტეტებით წარიმართა.⁴⁸ აღსანიშნავია, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში დაგეგმილ ცვლილებებს შემდგომი მსვლელობა არ მისცემია და ამ მოცემულობით პროკურორებსა და გამომძიებლებს შორის ფუნქციები არ არის

⁴⁴ ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ. 15

⁴⁵ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 7, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

⁴⁶ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF\(2019\)004-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-REF(2019)004-e)

⁴⁷ ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)006-e)

⁴⁸ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ.8-9, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

გამიჯნული.⁴⁹ ვენეციის კომისია ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ორ სტრუქტურას შორის ურთიერთობა მოკლებულია გამჭვირვალობას და პროკურორის მიერ მითითებები აუცილებლად წერილობით უნდა გაიცემოდეს, რაზეც წვდომა უნდა ჰქონდეს დაცვის მხარესაც.⁵⁰ იმისათვის, რომ საპროცესო კანონმდებლობა დაუახლოვდეს ევროკავშირის სტანდარტებს, მნიშვნელოვანია **საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება**, რომელიც გაითვალისწინებს ვენეციის კომისიის დასკვნას⁵¹ და იმის მიხედვით ფუნქციებს გამიჯნავს პროკურორებსა და გამომძიებლებს შორის.

ზემოთდასახეული პირველი ვალდებულების ფარგლებში [პროკურატურის რეფორმა], პარლამენტმა 2018 წელს მიიღო ორგანული კანონი პროკურატურის შესახებ.⁵² პროკურატურის რეფორმასა და საკანონმდებლო ცვლილებებზე გამოთქმული კრიტიკის თანახმად, პროკურატურის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონი მხოლოდ *ფორმალურ თანხვედრაშია* საქართველოს კონსტიტუციასთან⁵³ და საპროკურორო საბჭოს არ აქვს საკმარისი გარანტიები ინსტიტუციური დამოუკიდებლობის მისაღწევად.⁵⁴ შესაბამისად, მიზანშეწონილია საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება,⁵⁵ რომლის

⁴⁹ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 33-37 მუხლები, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=118>

⁵⁰ Opinion No. 945 / 2019, Strasbourg, 18 March 2019, პარგრ. 53, 57, ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)006-e)

⁵¹ Opinion No. 945 / 2019, Strasbourg, 18 March 2019, პარგრ. 58. *...the prosecutor should be able to monitor the work of the investigator, through an electronic information system or otherwise. At the early stages of the reform the prosecutor should be able to keep a closer supervision in respect of certain categories of most difficult/important cases, and should be able, at least, to overrule the decision of the investigator not to proceed with the criminal investigation in such cases. With time the investigators may receive more autonomy, and the prosecutors' close supervision of such decisions may be phased out, and be replaced in most areas with "soft" model (legal advice instead of the binding orders); instructions by the prosecutor to the investigative authorities should in principle be in writing (both binding orders and "recommendations"); decisions of the prosecutor overriding decisions of the investigator should contain reasoning; the future bill should explicitly provide the duty of the investigator to collect all evidence (incriminating as well as exonerating) and provide that the prosecutor should not rely on illegally obtained evidence; ...should provide for adequate legal training of the investigators...* ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)006-e)

⁵² ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4382740?publication=3>

⁵³ 65-ე მუხლი, საქართველოს პროკურატურა თავის საქმიანობაში დამოუკიდებელია და ემორჩილება მხოლოდ კონსტიტუციასა და კანონს...პროკურატურის დამოუკიდებლობის, გამჭვირვალობისა და ეფექტიანობის უზრუნველსაყოფად იქმნება საპროკურორო საბჭო, რომელიც შედგება ორგანული კანონით დადგენილი წესით არჩეული 15 წევრისაგან. საპროკურორო საბჭოს თავმჯდომარეს 2 წლის ვადით ირჩევს საპროკურორო საბჭო.

⁵⁴ OSGF, Implementation of EU-Georgia association agenda 2017-2020, assessment by civil society, December 2018, გვ.9, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf; ვენეციის დასკვნა ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)029-e); დამატებითი ინფორმაცია, იხ.: <https://idfi.ge/en/opinions-of-venice-commission-about-prosecutor-council>; https://emc.org.ge/uploads/products/pdf/EMCs_opinion_on_draft_law_1538495733.pdf; <https://www.transparency.ge/en/post/coalition-independent-and-transparent-judiciary-assesses-prosecution-reform-results>

⁵⁵ Opinion No. 937 / 2018, Strasbourg, 17 December 2018, 24. *A minimum set of guarantees should be included in the draft Law, such as the obligation of the superior prosecutor (including the Prosecutor General) to provide instructions in written form (at least on the request of the subordinated prosecutor); the right –*

ფარგლებშიც საბჭოს ფუნქციები გაფართოვდება - მათ შორის ის უფლებამოსილი იქნება შეამოწმოს დაქვემდებარებული პროკურორების ბრძანების კანონიერება.⁵⁶ შესაბამისად, საქართველომ უნდა გაითვალისწინოს რეკომენდაციები⁵⁷ და უზრუნველყოს პროკურატურის დამოუკიდებლობა. ამისათვის რეკომენდებულია, პროკურატურის შესახებ ორგანულ კანონში ცვლილებების შეტანა.

ზემოთდასახელებული მეორე ვალდებულების [სისხლის სამართლის რეფორმა] თაობაზე მსჯელობისას, დადებითად შეფასდა⁵⁸ სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებების პროექტის მომზადება. თუმცა, კრიტიკა მოჰყვა იმ ფაქტს, რომ მისი მიღება გაჭიანურდა და პროექტი ჯერ კიდევ არ არის წარდგენილი პარლამენტში.⁵⁹

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის დანერგვა დადებით მოვლენას წარმოადგენს. ამასთან, განრიდების მექანიზმის პრაქტიკაში აქტიური გამოყენება განაპირობებს რეციდივიზმის დაბალ მაჩვენებელს.⁶⁰ დანაშაულის მსხვერპლთა მხარდაჭერის სფეროში, საქართველოს მთავარ პროკურატურაში 2012 წლიდან მოქმედი მოწმეებისა და დაზარალებულთა კოორდინატორების როლი დაინერგა საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში 2018 წელს შესული შესწორებებით.⁶¹ კოორდინატორთა ამოცანაა დანაშაულის მსხვერპლებისთვის სისხლის სამართლის

and more importantly, the duty – of the subordinated prosecutor to draw attention to the illegality of an instruction received from his or her superior, as well as to the dangers of its implementation; the right of the subordinated prosecutor to express dissenting opinions regarding an instruction and to have this opinion attached to the files; the right of the subordinated prosecutor to ask for the reassignment of a case if s/he cannot follow the instructions due to professional or conscience and conviction. The Prosecutorial Council should be attributed with the role of ensuring these guarantees. ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)029-e)

⁵⁶ Report on European standards as regards the independence of the judicial system – Part II – The Prosecution Service (CDL-AD(2010)040), paragraph 59; Opinion No. 937 / 2018, Strasbourg, 17 December 2018, 32, *The Prosecutorial Council is composed of a majority of prosecutors elected by their peers. This achieves professional representation and expertise, but does not sufficiently enhance public credibility of independence. 34. ...Additional controlling power should be attributed to the Prosecutorial Council, notably on the basis of the report of the Prosecutor General. 35. In view of the Prosecutorial Council's specific new role, it is also suggested that the career management, ethics and incentives council... be subordinated to the Prosecutorial Council. 37. Individual prosecutors should have a right (and for the alleged illegality of an instruction, a duty) to complain to an independent body, such as the Prosecutorial Council. 38. In order to achieve a balance between the hierarchical control over and the independence of prosecutors, shared competences of the Prosecutor General and Prosecutorial Council should be provided regarding the careers of the prosecutors (e.g. proposals for promotion by the Prosecutorial Council).* ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)029-e)

⁵⁷ Opinion No. 937 / 2018, Strasbourg, 17 December 2018, 55. ონლაინ ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)029-e)

⁵⁸ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ.7, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

⁵⁹ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: გვ. 12, <https://osgf.ge/akhali-angarishi-saqartvelo-evrokavshiris-dghis-wesrigis-amocanebis-shesrulebis-shesakheb/>

⁶⁰ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31.01.2019, გვ. 10

⁶¹ იქვე, გვ. 11-12

საქმეებში პროცედურული და ფსიქოლოგიური დახმარების გაწევა.⁶² თუმცა, უარყოფითი შეფასება მოჰყვა იმ ფაქტს, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი არ ითვალისწინებს მოწმე ბავშვებისათვის უფასო იურიდიულ დახმარებას.⁶³ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მოქმედი რედაქციით უფასო იურიდიული დახმარება უზრუნველყოფილია არასრულწლოვანი ბრალდებული/მსჯავრდებული/გამართლებული და დაზარალებული პირისათვის.⁶⁴

ზემოთდასახელებული მესამე ვალდებულების [სისხლის სამართლის პროცესის პრინციპები] განხორციელება კვლავ პროცესშია, კერძოდ, დაიწყო მუშაობა სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შესატანი ცვლილებების თაობაზე, თუმცა პროექტი არ წარდგენილა პარლამენტში.⁶⁵

➤ საკანონმდებლო სფეროში სამომავლოდ განსახორციელებელი ცვლილებები

დღის წესრიგით ნაკისრი ვალდებულების სრულად შესასრულებლად, კერძოდ, სისხლის სამართლისა და პროკურატურის რეფორმის სრულყოფისათვის მიზანშეწონილია შემდეგი საკანონმდებლო ცვლილებების გატარება:

- ➔ სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში ცვლილებების განხორციელება, რომელიც ვენეციის კომისიის დასკვნაზე დაყრდნობით უზრუნველყოფს პროკურორებსა და გამომძიებლებს შორის ფუნქციების გამიჯვნას;
- ➔ პროკურატურის შესახებ საქართველოს ორგანულ კანონში ცვლილებების შეტანა და ვენეციის კომისიის დასკვნის გათვალისწინება, მათ შორის, საპროკურორო საბჭოს ფუნქციების გაზრდა და გაძლიერება: საბჭოს წევრებს შორის უფრო მეტად უნდა იყვნენ წარმოდგენილნი არაპროკურორები; ზემდგომ პროკურორებს უნდა ჰქონდეთ ვალდებულება, ყველა ბრძანება გასცენ წერილობით, რომლის კანონიერებაზე დავა ქვემდგომ პროკურორს შეეძლება საბჭოს წინაშე; ამასთან, ქვემდგომ პროკურორს უნდა ჰქონდეს უფლებამოსილება ზემდგომის ინსტრუქციას არ დაეთანხმოს და დაწეროს განსხვავებული მოსაზრება ან მოითხოვოს საქმის აცილება სათანადო დასაბუთებით; პროკურორთა კარიერულ წინსვლაში უნდა იყოს საპროკურორო საბჭო ჩართული (მაგალითად ჰქონდეს წარდგინების უფლებამოსილება); 21-ე მუხლის თანახმად არსებული კარიერის მართვის, ეთიკისა და წახალისების საბჭო სჯობს დაექვემდებაროს არა გენერალურ პროკურორს, არამედ საპროკურორო საბჭოს;

⁶² ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2877281?publication=16>

⁶³ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 8, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

⁶⁴ მე-15 და 23-ე მუხლი, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2877281?publication=16>

⁶⁵ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: გვ.13, <https://osgf.ge/akhali-angarishi-saqartvelo-evrokavshiris-dghis-wesrigis-amocanebis-shesrulebis-shesakheb/>

- სისხლის სამართლის რეფორმის ფარგლებში სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებების შეტანა სასჯელთა ლიბერალიზაციის და კანონმდებლობის მოდერნიზაციის მიზნით;
- არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსში ცვლილებების შეტანა, რომელიც არასრულწლოვან მოწმეს უზრუნველყოფს უფასო იურიდიული დახმარებით;
- სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში დაგეგმილი ცვლილებების გატარება, რომელიც უზრუნველყოფს პროცესუალური პრინციპების მაღალ დონეზე გარანტირებას.

1.3. დამოუკიდებელი ინსპექტორი და სამართალდამცავი ორგანოები

2017-2020 დღის წესრიგის მოკლევადიანი პრიორიტეტი მოიცავს, სამართალდამცავი ორგანოების მიერ სასტიკი მოპყრობის ბრალდებათა გამოსაძიებლად დამოუკიდებელი საგამოძიებო მექანიზმის ჩამოყალიბება პენიტენციურ სისტემაში, პოლიციაში, სამხედრო და სხვა დახურულ დაწესებულებებში წამებისა და სასტიკი მოპყრობის ნებისმიერი ბრალდების სრულყოფილი, გამჭვირვალე, დამოუკიდებელი გამოძიების უზრუნველსაყოფად.⁶⁶

სახელმწიფო ინსპექტორის შესახებ საქართველოს კანონი პარლამენტმა მიიღო 2018 წელს.⁶⁷ კანონის მიზანია, დამოუკიდებელი მექანიზმის შექმნა, რომელიც ობიექტურად და მიუკერძოებლად გამოიძიებს სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის ან მოხელის მიერ ჩადენილ დანაშაულს. თუმცა, ინსპექტორის მანდატი შეზღუდულია: *დანაშაულთა გარკვეული წრე⁶⁸...მექანიზმის კომპეტენციის მიღმა დარჩენილი. სისხლის სამართლებრივი დევნის ექსკლუზიური უფლებამოსილებას პროკურატურა ინარჩუნებს⁶⁹ და ინსპექტორის სამსახურის ფუნქციები შემოიფარგლება საგამოძიებო კომპეტენციით.⁷⁰*

➤ საკანონმდებლო სფეროში სამომავლოდ განსახორციელებელი ცვლილებები

დღის წესრიგით ნაკისრი ვალდებულება აქცენტს აკეთებდა დამოუკიდებელ საგამოძიებო მექანიზმზე და არსებული რედაქციით ინსპექტორი მხოლოდ საგამოძიებო უფლებამოსილებითაა აღჭურვილი. სრული დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია, საკანონმდებლო ცვლილებების გზით, გაფართოვდეს ინსპექტორის

⁶⁶ ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ.19

⁶⁷ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4276790?publication=5>

⁶⁸ იქვე, მუხლი 19-1

⁶⁹ იქვე, მუხლი 19-6 და 19-7

⁷⁰ OSGF, Implementation of EU-Georgia association agenda 2017-2020, assessment by civil society, December 2018, გვ.15, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf

მანდატი, კერძოდ, დანაშაულთა წრე და მეტი უფლებამოსილება მიენიჭოს სისხლისსამართლებრივი დევნის ასპექტში.⁷¹

1.4. მართლმსაჯულების სფეროში საკანონმდებლო დონეზე სრულად შესრულებული ვალდებულებები

2017-2020 დღის წესრიგი აკონკრეტებს ვალდებულებებს:⁷²

1. [სამართალდარღვევების მოკლევადიანი პრიორიტეტი] *პატიმრობის ალტერნატიულ ზომათა ფართო გამოყენებას, ახალი არასაპატიმრო სასჯელების შემოღებითა და პრობაციის სამსახურის შესაძლებლობათა გაზრდით;*
2. [მართლმსაჯულების სექტორის მოკლევადიანი პრიორიტეტი] საკანონმდებლო და ინსტიტუციონალურ ჩარჩოთა შემდგომი გაუმჯობესება მაღალი ხარისხის უფასო სამართლებრივი დახმარების, ისევე როგორც ფასიანი სამართლებრივი მომსახურების უზრუნველსაყოფად;
3. [მართლმსაჯულების სექტორის მოკლევადიანი პრიორიტეტი] სამართლიანი, ეფექტიანი და აგრეთვე უფრო ფართოდ გამოყენებადი, დავების მოგვარების ალტერნატიულ მექანიზმთა შემოღება.

ზემოთდასახელებული პირველი ვალდებულების [პატიმრობის ალტერნატიული ზომა] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფლების აღკვეთის მაჩვენებელი (257 პატიმარი 100 000 მოსახლეზე) მაღალია. *თითქმის ყველა დაწესებულებაში პატიმრებისთვის განათლებისა და დასაქმების შესაძლებლობები კვლავ შეზღუდულია.*⁷³ 2017 წლის მაისში პარლამენტმა პირველი წაკითხვით მიიღო საკანონმდებლო პაკეტი, რომელიც ითვალისწინებს რიგ ცვლილებებს პატიმართა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად, მაგალითად, ახალი დაწესებულების დაარსებას გათავისუფლებისთვის პატიმართა მოსამზადებლად, შინაპატიმრობის უფრო მეტად გამოყენებას და ნაკლებად სახიფათო და მალე გასათავისუფლებელი პატიმრებისათვის განათლების მეტ შესაძლებლობებს.⁷⁴ შესაბამისად, ეს ცვლილებები დადებითად შეფასდა და საკანონმდებლო როლიც შესრულებულია.

მეორე ვალდებულების [დავების მოგვარების ალტერნატიული მექანიზმი] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ იურიდიული დახმარების სამსახურის მანდატი გაფართოვდა და გავრცელდა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა სამოქალაქო და

⁷¹ იქვე

⁷² ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ. 15-16

⁷³ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 8, ქართულად ხელმისაწვდომია:

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

⁷⁴ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 9, ქართულად ხელმისაწვდომია:

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

ადმინისტრაციულ საქმეებზე.⁷⁵ ამასთან, კანონმდებლობაში შევიდა ცვლილება, რომელიც მიზნად ისახავდა იურიდიული დახმარების სამსახურის რეფორმირებას და მის დამოუკიდებლობას.⁷⁶

მესამე ვალდებულების [დავების მოგვარების ალტერნატიული მექანიზმი] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ 2019 წელს მიღებულ იქნა მედიაციის შესახებ საქართველოს კანონი,⁷⁷ რომელიც შემუშავდა მედიაციის მექანიზმის ხელშესაწყობად.⁷⁸ კანონის გაცხადებულ მიზანს წარმოადგენს დავის ალტერნატიული გზით გადაწყვეტის წახალისება და შესაბამისი პირობების შექმნის მიზნით განსაზღვრავს მედიაციის წარმართვის პრინციპებს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ამ ქვეთავში ჩამოთვლილი ვალდებულებების ნაწილში, პარლამენტზე დაკისრებული საკანონმდებლო როლი სრულად შესრულებულია.

2. თანასწორი მოპყრობა

თანასწორობის პრინციპის მნიშვნელობა ხაზგასმულია ხელშეკრულების თითქმის ყველა ნაწილში. თუმცა, უფრო კონკრეტული ვალდებულებებია გაწერილი **2017-2020 დღის წესრიგში**.⁷⁹

1. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] გენდერული თანასწორობის გაუმჯობესება და სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ქალთა და მამაკაცთა, ისევე როგორც უმცირესობის წარმომადგენელთა თანასწორი მოპყრობის უზრუნველყოფა, მათი რელიგიის ან რწმენის, ეთნიკური ან ეროვნული წარმომავლობის, რასის, სქესის, ენის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობის, შესაძლებლობის ან სხვა გარემოების მიუხედავად;
2. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] გენდერული ნიშნით ძალადობის წინააღმდეგ არსებული კანონმდებლობის იმპლემენტაციის გაძლიერებისთვის დამატებითი ზომების მიღება...მსხვერპლთათვის საკონსულტაციო მომსახურებებსა და თავშესაფრებზე ხელმისაწვდომობის გაზრდა;
3. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ევროპულ სტანდარტებთან დაახლოება ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების წესები, დედობის უფლების დაცვის წესები, მშობლისა და პროფესიული ვალდებულებების შეთავსების წესები, ასოცირების შესახებ შეთანხმების შესაბამისად;

⁷⁵ იურიდიული დახმარების შესახებ საქართველოს კანონი, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/21604?publication=24>

⁷⁶ ⁷⁶ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ.: გვ. 13, <https://osgf.ge/akhali-angarishi-saqartvelo-evrokavshiris-dghis-wesrigis-amocanebis-shesrulebis-shesakheb/>

⁷⁷ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4646868?publication=1>

⁷⁸ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ.: გვ. 14, <https://osgf.ge/akhali-angarishi-saqartvelo-evrokavshiris-dghis-wesrigis-amocanebis-shesrulebis-shesakheb/>

⁷⁹ გვ.20

4. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების სფეროებში ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად აქტიური ნაბიჯების გადადგმა.

დღის წესრიგის (2017-2020) ასევე აკონკრეტებს,⁸⁰ ვალდებულებას ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა პატივისცემის უზრუნველყოფა ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა საკითხებზე ყოვლისმომცველი თანამშრომლობის გზით, მათ შორის თომას ჰამარბერგის ანგარიშის „საქართველო გარდამავალ ეტაპზე“ გათვალისწინებით. აღნიშნული თანამშრომლობა მოიცავს შემდეგ პრიორიტეტებს:

5. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] ანტი-დისკრიმინაციული კანონის ეფექტიანი განხორციელების გაგრძელება, დისკრიმინაციისგან ეფექტიანი დაცვის უზრუნველყოფად;
6. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] დისკრიმინაციასთან ბრძოლის მიზნით, ევროპის საბჭოს აქტების ხელმოწერის, რატიფიცირებისა და ეროვნულ კანონმდებლობაში მათი ინკორპორაციის მიმართულებით შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა. აღნიშნული ნაბიჯები ეხება ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ ევროპის საბჭოს კონვენციას, რომელიც აგრეთვე ცნობილია როგორც სტამბულის კონვენცია და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების შესახებ გაეროს კონვენციის იმპლემენტაციას;
7. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] რეპროდუქციულ და სექსუალურ ჯანდაცვაზე ხელმისაწვდომობის, ინფორმაციის მიწოდებისა და პრევენციის გაძლიერება და ქალთა წინააღმდეგ მიმართული ზიანის მიმყენებელ ზომებთან ბრძოლის გაგრძელება, მათ შორის სასქესო ორგანოების დასახიჩრებისა და დამამცირებელი მოპყრობის სხვა ფორმების აღკვეთა, განსაკუთრებით სოფლებში;
8. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებისას, სახალხო დამცველის აპარატის რეკომენდაციების გათვალისწინება. ასევე, სახალხო დამცველის აპარატის შესაბამისი რესურსებით უზრუნველყოფა და გაძლიერება; დისკრიმინაციის შემთხვევებთან დაკავშირებულ რეკომენდაციებსა და ანტი-დისკრიმინაციული კანონითა და აგრეთვე საკანონმდებლო ცვლილებებით გათვალისწინებული ინსტიტუციონალური მექანიზმის ეფექტიან ფუნქციონირებაზე სახალხო დამცველთან თანამშრომლობა;
9. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ადამიანის უფლებათა და სამოქალაქო ინტეგრაციის საპარლამენტო კომიტეტის, მონიტორინგის შესაძლებლობების განვითარების გაგრძელება, ისევე როგორც იურიდიულ საკითხებზე რომელიც დაკავშირებულია ადამიანის უფლებათა დაცვის სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შესრულებასთან;
10. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] რეგიონული ან უმცირესობათა ენების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიის არსებულ დებულებათა დაცვის უზრუნველყოფა.

პირველი პრიორიტეტის თაობაზე [რელიგიისა და სქესის ნიშნით თანასწორობა] უნდა აღინიშნოს, რომ რამდენიმე არასამთავრობო ორგანიზაციის სარჩელის შემდეგ, 2018

⁸⁰ გვ. 17-19

წელს ივლისში საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო⁸¹ საგადასახადო კოდექსის და "სახელმწიფო ქონების შესახებ" კანონის ის დებულებები, რომელიც საქართველოს მართლმადიდებლურ ეკლესიას პრივილეგიებს ანიჭებდა, მათ შორის დამატებითი ღირებულების გადასახადისგან გათავისუფლებას და სახელმწიფო საკუთრების უფასოდ მიღებას.⁸²

ამასთან, გამოწვევად რჩება ის ფაქტი, რომ ქალები არასაკმარისად არიან წარმოდგენილები პოლიტიკაში და შრომის ბაზარზე.⁸³

მეორე პრიორიტეტის [გენდერული ნიშნით ძალადობა] თაობაზე, 2017 წლიდან არსებობდა რეკომენდაცია, რომ გაძლიერებულიყო ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ კანონმდებლობა.⁸⁴ დადებით ასპექტებში უნდა აღინიშნოს 2017 წელს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და მასთან ბრძოლის შესახებ ევროპის საბჭოს (სტამბოლის) კონვენციის რატიფიცირება და 2018 წელს შინაგან საქმეთა სამინისტროში ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტის შექმნა.⁸⁵ აღნიშნულით შესრულდა მეორე პრიორიტეტი და მეექვსე პრიორიტეტი ნაწილობრივ.

მესამე პრიორიტეტთან [დედათა უფლებები] დაკავშირებით კრიტიკა მოჰყვა, იმას, რომ ბავშვის მოვლის გამო შვებულება არ არის სავალდებულო და თანხა რაც ორსულ ქალებს გადაეცემათ, ძალიან დაბალია.⁸⁶ საქართველოს პარლამენტში 2020 წელს დარეგისტრირებული ცვლილებების პაკეტიც არ აღმოფხვრის ამ პრობლემას და ორსული ქალებისთვის გადასაცემა თანხა კვლავ არ გაზრდილა.⁸⁷

მეოთხე პრიორიტეტთან [პოლიტიკაში ქალთა ჩართულობა] დაკავშირებით მხოლოდ 2020 წელს საარჩევნო კოდექსში შესული ცვლილებების თანახმად,⁸⁸

⁸¹ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=2150>

⁸² ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 5

⁸³ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 6-7; JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 4: *Georgia's 2018 Global Gender Gap score stood at 68%, just below the world average, putting it 99th out of 149 countries. It ranked 119th (also of 149 countries) for women's political empowerment. The number of female MPs has been rising in the last few years, but women still hold only 15% of seats in the Parliament (2019). Women are also under-represented in local government and executive branches of government. Georgia ranked 85th for women's economic participation and opportunity in 2018.* ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

⁸⁴ OSGF, IMPLEMENTATION OF EU-GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2014_2016, ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, March 2017, გვ. 36, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osgf.ge/files/2017/Publications/Final_report_ENG.pdf

⁸⁵ OSGF, IMPLEMENTATION OF EU-GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2017-2020 ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, DECEMBER 2018, გვ. 345 ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf

⁸⁶ OSGF, IMPLEMENTATION OF EU-GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2014_2016, ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, March 2017, გვ. 35, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osgf.ge/files/2017/Publications/Final_report_ENG.pdf

⁸⁷ შენიშვნა: შრომის კანონმდებლობის ცვლილებების პაკეტზე იხ. სოციალური უფლებების თავი

⁸⁸ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/256964?>

წარდგენილი პარტიული სიის ყოველ ოთხეულში ერთი პირი მაინც უნდა იყოს განსხვავებული სქესის წარმომადგენელი.

მეხუთე და მერვე პრიორიტეტებით *[ანტიდისკრიმინაციული კანონი და სახალხო დამცველის უფლებამოსილება]* შესრულებულად უნდა ჩაითვალოს. დადებით ასპექტებად დასახელდა პარლამენტის საქმიანობა თანასწორობის გაუმჯობესების კუთხით. კერძოდ, მაისში საქართველოს შრომის კოდექსში და სხვა კანონმდებლობაში განიმარტა თუ რას ნიშნავს სექსუალური შევიწროება, დაკონკრეტდა რომ ის არის დისკრიმინაციის ერთ-ერთი ფორმა და საჯარო სივრცეში ამ ქმედებისათვის დაწესდა ადმინისტრაციული სახდელი. ასევე, გაძლიერდა თანასწორობის კუთხით სახალხო დამცველის როგორც თანასწორობის ორგანოს მანდატი.⁸⁹

მეექვსე პრიორიტეტის ფარგლებში *[შშმ პირთა უფლებები]* წინ გადადგმულ ნაბიჯს წარმოადგენს 2020 წელს მიღებული კანონი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების შესახებ.⁹⁰ დადებით ასპექტებს შორისაა ბიოფსიქოსოციალური მოდელის დანერგვა, გონივრული მისადაგებისა და მისაწვდომობის სტანდარტების გათვალისწინება და უწყებებისათვის კონკრეტული ვალდებულებების გაწერა. თუმცა, ცვლილებები შეიცავს ხარვეზებს, რაც პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მეორ იდენტიფიცირდა და სრულად არ არის აღმოფხვრილი.⁹¹ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებები და მათი დაცვის მექანიზმი მკაფიოდ არ არის კანონმდებლობის დონეზე მოწესრიგებული.⁹² ამასთან, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა დაცვის შესახებ კონვენციის (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities) დამატებითი ოქმი არ არის რატიფიცირებული.

მეშვიდე პრიორიტეტის *[სასქესო ორგანოების დასახიჩრება]* საკანონმდებლო ასპექტი შესრულებულად უნდა ჩაითვალოს, რადგან 2017 წლის ცვლილებების შემდეგ, ქალის სასქესო ორგანოების დასახიჩრება წარმოადგენს დამოუკიდებელი შემადგენლობის დანაშაულს.⁹³

მეცხრე პრიორიტეტის *[ადამიანის უფლებათა და სამოქალაქო ინტეგრაციის საპარლამენტო კომიტეტის, მონიტორინგის შესაძლებლობების განვითარება]* თაობაზე უნდა აღინიშნოს, პარლამენტის რეგლამენტი⁹⁴ მინიჭებული უფლებამოსილება, სხვადასხვა ორგანოთა ანგარიშის განხილვის თაობაზე. ასევე, სახალხო დამცველის

⁸⁹ JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 4, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

⁹⁰ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/#law-drafting/19685>

⁹¹ იხ. სსიპ პარლამენტის კვლევითი ცენტრის 2020 წლის 26 თებერვლის კომენტარი N 01/03

⁹² OSGF, IMPLEMENTATION OF EU-GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2017-2020 ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, DECEMBER 2018, გვ. 34 ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf

⁹³ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3664456?publication=0#DOCUMENT:1;>

⁹⁴ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/13528?publication=44>

ანგარიშის განხილვა, რომლის საფუძველზეც შემდეგ პარლამენტი იღებს დადგენილებას ან რეზოლუციას.⁹⁵

მეათე პრიორიტეტის [რეგიონული ან უმცირესობათა ენების შესახებ ევროპის საბჭოს ქარტიის⁹⁶ დებულებათა დაცვა] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ ქარტია საქართველოს მიერ არ არის რატიფიცირებული.⁹⁷

დღის წესრიგით გათვალისწინებულ პრიორიტეტებთან ერთად, თანასწორობის კუთხით, მნიშვნელოვანია ასოცირების ხელშეკრულების დანართი:

დირექტივა	შესრულების ვადა
დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობები (XXX დანართი) დისკრიმინაციის აკრძალვა და გენდერული თანასწორობა	
2000 წლის 29 ივნისის საბჭოს 2000/43/EC დირექტივა, რომელიც უზრუნველყოფს რასობრივი თუ ეთნიკური წარმომავლობის მიუხედავად პირთა თანაბარი მოპყრობის პრინციპის განხორციელებას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
2000 წლის 27 ნოემბრის საბჭოს 2000/78/EC დირექტივა, რომელიც დასაქმებისა და შრომითი საქმიანობის საკითხებთან მიმართებით აცალიბებს თანაბარი მოპყრობის ზოგად სტრუქტურას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
2006 წლის 5 ივლისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2006/54/EC დირექტივა, რომელიც უზრუნველყოფს დასაქმებისა და საქმიანობის საკითხებთან მიმართებით მამაკაცისა და ქალის თანაბარი შესაძლებლობებისა და თანაბარი მოპყრობის პრინციპის განხორციელებას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
2004 წლის 13 დეკემბრის საბჭოს 2004/113/EC დირექტივა, რომელიც უზრუნველყოფს საქონლისა და მომსახურებების ხელმისაწვდომობასა და მომარაგების საკითხებთან დაკავშირებით მამაკაცისა და ქალის თანაბარი მოპყრობის პრინციპის განხორციელებას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
1992 წლის 19 ოქტომბრის საბჭოს 92/85/EEC დირექტივა, რომელიც ეხება ორსულ, ახალნამშობიარე და მეძუძურ მუშაკთათვის შრომის უსაფრთხო პირობებისა და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნით ზომების შემოღებას (მე-10	92/85/EEC დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში

⁹⁵ შენიშვნა: მაგალითად, 2020 წლის 9 ივლისს ძალაში შევიდა საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „2019 წელს საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ“ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშის თაობაზე. დადგენილებით საქართველოს პარლამენტმა სახელმწიფო უწყებებს დაავალა მიმდინარე წლის მარტში გამოქვეყნებული საპარლამენტო ანგარიშით გაცემული ცალკეული რეკომენდაციების შესრულება.

⁹⁶ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://rm.coe.int/1680301f0f>

⁹⁷ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ.: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/signatures?p_auth=4hJrYGDV

ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
1978 წლის 19 დეკემბრის საბჭოს 79/7/EEC დირექტივა, რომელიც უზრუნველყოფს სოციალური უსაფრთხოების საკითხებზე მამაკაცისა და ქალის თანაბარი მოპყრობის პრინციპების განხორციელებას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.

რეგულაციების იმპლემენტაციის პროგრესის ანალიზი, ცხადყოფს, რომ რეგულაციების დანერგვის პროცესი არ დასრულებულა.⁹⁸ შესაბამისად, პარლამენტმა საკანონმდებლო სფეროში უნდა განაგრძოს ზემოთჩამოთვლილი დოკუმენტების იმპლემენტაცია.

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს პარლამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობა, რომელიც ასოცირების შეთანხმების შესრულებას უკავშირდება შემდეგ ასპექტებში აქტიურად არის გასაგრძელებელი:

- ქალთა და დედათა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება შრომითსამართლებრივ ურთიერთობაში. მათ შორის, დეკრეტული შვებულების ღირსეული ანაზღაურების მიცემით;
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების მეტი გარანტიების დაწესება საკანონმდებლო დონეზე და პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მიერ კანონპროექტზე მომზადებული რეკომენდაციების სრულად გათვალისწინება. ამასთან, კონვენციის (UNCRC) დამატებითი ოქმის რატიფიცირება;
- ასოცირების ხელშეკრულები XXX დანართში დისკრიმინაციის აკრძალვისა და გენდერული თანასწორობის თაობაზე არსებული ყველა დირექტივა ვადამოსულია, შესაბამისად, მიზანშეწონილია სასწრაფოდ მათი დანერგვა საქართველოს კანონმდებლობაში.

⁹⁸ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>

3. ბავშვთა უფლებები

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად, საქართველოს აქვს შემდეგი ვალდებულებები აღებული:⁹⁹

1. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] სახალხო დამცველის როლის გაძლიერება, ბავშვთა საკითხებზე მუშაობისა და შესაბამის ინსტიტუტებში, მათ შორის დღის ცენტრებში, მონიტორინგის გაგრძელების მიზნით;
2. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] ძალადობის ყველა ფორმისგან ბავშვების დასაცავად შესაბამის ზომებზე ყურადღების გამახვილება.
3. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ყველაზე მოწყვლად მდგომარეობაში მყოფი ბავშვების (მათ შორის შშმ ბავშვები და ქუჩაში მცხოვრები ბავშვები) საჭიროებათა დაკმაყოფილებისათვის აუცილებელ ღონისძიებათა გაზრდა სოციალური დაცვის მექანიზმების გაუმჯობესებისა და გაფართოების გზით, ისევე როგორც შშმ ბავშვებისთვის აბილიტაცია/რეაბილიტაციის პროგრამებზე ტერიტორიული წვდომის მხარდაჭერის გზით, და ბავშვთა შრომის აღმოფხვრის მიზნით შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა;
4. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების რეფორმის გაგრძელება;¹⁰⁰
5. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ბავშვთა დეინსტიტუციონალიზაციისკენ მუშაობის გაგრძელება.

პირველი პრიორიტეტი [სახალხო დამცველის როლი] შესრულებულად უნდა ჩაითვალოს რადგან 2019 წელს საკანონმდებლო დონეზე განხორციელებული ცვლილებებით საგრძნობლად გაფართოვდა სახალხო დამცველის უფლებამოსილებები ბავშვის უფლებების დაცვის სფეროში.¹⁰¹ აღსანიშნავია სახალხო დამცველის ორგანულ კანონში გაკეთებული ჩანაწერი,¹⁰² რომელიც სახალხო დამცველს ანიჭებს უფლებამოსილებას რეაგირება განხორციელოს კერძო სამართლის იურიდიული პირის მიერ ბავშვის უფლებების დარღვევაზე, მაშინ როდესაც ცვლილებებამდე დასახელებული უფლებამოსილება, მხოლოდ საჯარო სექტორზე ვრცელდებოდა.¹⁰³

მეორე პრიორიტეტის თაობაზე [ძალადობისგან დაცვა] უნდა აღინიშნოს 2019 წლის სექტემბერში საქართველოს პარლამენტის მიერ ბავშვის უფლებათა კოდექსის მიღება.¹⁰⁴ ის არის ერთგვარი ქოლგა დოკუმენტი, რომელიც ქმნის ძლიერ სამართლებრივ საფუძველსა

⁹⁹ ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ. 20-21

¹⁰⁰ შენიშვნა: აღნიშნული პრიორიტეტი იკვეთება მართლმსაჯულების პრიორიტეტებთან, შესაბამისად, დასახელებული საკითხი გაანალიზებული და შეფასებულია მართლმსაჯულების თავში.

¹⁰¹ იხ.: 97-ე მუხლი, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4613854?publication=1>

¹⁰² 3² და 14² მუხლები, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/33034?publication=24>

¹⁰³ შენიშვნა: ცვლილებები ამოქმედდება 2020 წლის 1 სექტემბრიდან

¹⁰⁴ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4613854?publication=1>

და გარანტიებს, რომ სრულად იყოს დანერგილი ბავშვის უფლებები.¹⁰⁵ კოდექსის დადებით ასპექტებს შორის ხაზგასმით აღსანიშნავია ცალკე თავი, რომელიც ბავშვის ძალადობისგან დაცვას ემსახურება და არეგულირებს პრევენციისა და რეაბილიტაციის საკითხებს.¹⁰⁶ ბავშვის სექსუალური¹⁰⁷ სახის ძალადობისგან დაცვის ნაწილში, საკანონმდებლო სივრცე გაკრიტიკებულია სამოქალაქო სექტორის ანგარიშში, თუმცა, განსხვავებული პოზიცია აქვს სახალხო დამცველს სექსუალური ხასიათის ძალადობასთან მიმართებით.¹⁰⁸ საკანონმდებლო ხარვეზად უნდა ჩაითვალოს, რომ არ არის კონკრეტული პასუხისმგებლობის ზომა ბავშვის სხეულებრივი დასჯის თაობაზე.¹⁰⁹ მთლიანობაში უნდა აღინიშნოს, რომ პრიორიტეტი საკანონმდებლო დონეზე შესრულებულია.

მესამე პრიორიტეტის [მოწყვლად მდგომარეობაში მყოფი ბავშვები] საჭიროა სპეციალური ღონისძიებების გატარება მოწყვლადი კატეგორიის ბავშვებისათვის: ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვები, იძულებით გადაადგილებულები და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები.¹¹⁰

მეხუთე პრიორიტეტის [დეინსტიტუციონალიზაცია] თაობაზე, ნარჩუნდება კრიტიკა იმისა თაობაზე, რომ არ დასრულებულა ბავშვებზე ზრუნვის დეინსტიტუციონალიზაცია: მოქმედებს ორი დიდი დაწესებულება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებისათვის. ასევე სათანადო მონიტორინგის გარეშე ფუნქციონირებს რამდენიმე არარეგულირებული დაწესებულება, რომლებსაც ავინანსებენ და მართავენ ადგილობრივი

¹⁰⁵ JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 4, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁰⁶ კოდექსის VIII თავი

¹⁰⁷ OSGF, Implementation of EU-Georgia association agenda 2017-2020, assessment by civil society, December 2018, გვ. 39-40, *The Parliament of Georgia has not made any effort to harmonize domestic legislation with the "Lanzarote Convention" (The Council of Europe Convention on Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse) in relation to preventing sexual violence against children.* ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://osgf.ge/wp-content/uploads/2019/02/ENG_WEB.pdf; დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ.: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046e1cf>

¹⁰⁸ საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ 2019 წელი საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში, გვ.334, *არასრულწლოვანთა მიმართ სექსობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის ჩამდენ პირთა მიმართ სისხლის სამართლის პოლიტიკის გამკაცრებისა და დანაშაულის პრევენციის მხრივ, მისასაღმებელია შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ შემუშავებული საკანონმდებლო ცვლილებების პაკეტი, რომელიც სექსობრივი დანაშაულის ჩამდენ პირთა მიმართ სასჯელის გამკაცრებასა და მათთვის გარკვეული უფლებების ჩამორთმევას ითვალისწინებს*, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.ombudsman.ge/res/docs/2020040215365449134.pdf>; კანონპროექტი „სექსობრივი თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულთან ბრძოლის შესახებ 07-2/318/9.

¹⁰⁹ საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ 2019 წელი საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში, გვ.336, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.ombudsman.ge/res/docs/2020040215365449134.pdf>; დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21091&LangID=E>

¹¹⁰ OSGF, IMPLEMENTATION OF EU_GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2014_2016, ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, March 2017, გვ.38-39, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osgf.ge/files/2017/Publications/Final_report_ENG.pdf

მუნიციპალიტეტები, საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესია და მუსლიმთა თემები.¹¹¹ შესაბამისად, ამ კუთხით, საკანონმდებლო დონეზეც მუშაობის გაგრძელება მნიშვნელოვანია.¹¹² ეს განსაკუთრებით აქტუალურია იმ მწვავე პრობლემების ფონზე, რის წინაშეც დგანან ბავშვები და რისი აღმოფხვრაც საკანონმდებლო ბაზის შექმნის შემდეგ აღმასრულებელ ხელისუფლებას ეკისრება.¹¹³ მწვავე პრობლემებს შორისაა ბავშვთა სიღარიბე და ის ფაქტი, რომ მოწყვლადი ჯგუფებიდან ბავშვები სკოლამდე აღზრდას ვერ იღებენ.¹¹⁴

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ ზემოთდასახელებული ვალდებულებების საკანონმდებლო პასუხისმგებლობის ნაწილი ძირითადად შესრულებულია. ამის მიუხედავად, ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობა ერთ-ერთ ყველაზე დიდ გამოწვევად რჩება, ხშირია ბავშვთა უფლებების ხელყოფა და არსებული მდგომარეობით ბევრი პრობლემა პრაქტიკაში კვლავ გადაუჭრელი რჩება. შესაბამისად, სამომავლოდ

¹¹¹ European Commission, JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 5-6, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf; JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 5: *Childcare has still not been fully de-institutionalised. Two large state-run institutions continue to operate, housing about 80 children with severe and multiple disabilities. Over 900 children live in 38 unregulated institutions, mainly boarding schools financed and run by local municipalities, the Georgian Orthodox Church and Muslim communities. In 2019, the Government started to extend state regulations and standards to these institutions. In response to a strike by public social service workers in March, the Government agreed to increase investment in social services capacity and quality case management, and launched an interinstitutional approach to violence against children. A multidisciplinary cooperation mechanism involving inter alia prosecutors, police officers, lawyers, social workers and psychologists was set up at central and regional levels to support the implementation of the Juvenile Justice Code. However, the judiciary has yet fully to adopt a child-sensitive approach*, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹¹² ბავშვის უფლებათა კოდექსის 32-ე მუხლი, 6. დეინსტიტუციონალიზაციის მიზნით სახელმწიფო ახორციელებს ყველა საჭირო საკანონმდებლო და ადმინისტრაციულ ღონისძიებას, რომლებიც ითვალისწინებს ბავშვის, მათ შორის, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის, მიმართ რეზიდენტული ზრუნვის ეტაპობრივ ჩანაცვლებას მინდობით აღზრდისა და სხვა, ოჯახსა და თემზე დაფუძნებული ზრუნვის სერვისებით. ამ მიზნით საქართველოს მთავრობა შეიმუშავებს და ახორციელებს დეინსტიტუციონალიზაციის ერთიან სახელმწიფო სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას დიდი ზომის რეზიდენტული ზრუნვის დაწესებულებების ეტაპობრივი დახურვის უზრუნველსაყოფად.

¹¹³ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ.8: *რაც შეეხება ბავშვთა უფლებებს, ჩვილთა (და დედების) სიკვდილიანობის მაჩვენებლები კვლავ მაღალია ევროპულ მაჩვენებლებთან შედარებით, სხვა ფაქტორთა შორის ორსულობამდე, პერინატალური და მშობიარობის შემდეგ გაჩეული დაბალი ხარისხის სერვისების გამო. ბავშვთა სიღარიბე კვლავ მაღალია. ღარიბ ოჯახებში მცხოვრები ბავშვების რაოდენობა 26.8% -დან 31.6% -მდე გაიზარდა. ყოველი მეხუთე ბავშვი ცხოვრობს ოჯახში, სადაც ძირითადი საჭიროებები არ კმაყოფილდება. დაიწყო ბავშვთა დაცვის ახალი, მოწინავე რეფერალური პროცედურებისა და სახელმწიფო საკოორდინაციო მექანიზმის განხორციელება ბავშვთა მიმართ ძალადობის შემთხვევების იდენტიფიცირების, გადაცემისა და რეაგირების მიზნით.*

¹¹⁴ JOINT STAFF WORKING DOCUMENT Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 4, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

განვითარებული მოვლენების დაკვირვების შედეგად, შესაძლოა საკანონმდებლო დონეზე მეტი ჩარევა და პასუხისმგებლობის გამკაცრება გახდეს საჭირო, თუ პრაქტიკაში არსებული მწვავე პრობლემები არ გადაიჭრა.

4. შრომითი უფლებები

ასოცირების ხელშეკრულების მე-14 თავი (დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობები) ეძღვნება შრომითი უფლებების საკითხებს. 348-ე მუხლის თანახმად, მხარეები გააძლიერებენ დიალოგსა და თანამშრომლობას ღირსეული შრომის პირობების (Decent Work Agenda), დასაქმების პოლიტიკის, სამუშაოზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების, სოციალური დიალოგის, სოციალური დაცვის, სოციალური ჩართულობის, გენდერული თანასწორობისა და დისკრიმინაციის აკრძალვის, ასევე კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ხელშესაწყობად, და ამგვარად წვლილს შეიტანენ მეტი და უკეთესი სამუშაო ადგილის, სიღარიბის შემცირების, გაძლიერებული სოციალური ინტეგრაციის, მდგრადი განვითარებისა და გაუმჯობესებული ცხოვრების დონის უზრუნველყოფაში. ხოლო, 349-ე მუხლის თანახმად, თანამშრომლობა, ...შესაძლოა, მოიცავდეს გარკვეულ საკითხებს შემდეგი სფეროებიდან: (c) შრომის ბაზართან დაკავშირებით აქტიური ზომებისა და ეფექტიანი დასაქმების სერვისების ხელშეწყობა, მხარეთა შრომის ბაზრების მოდერნიზაციისა და შრომის ბაზრების საჭიროებების ადაპტაციის მიზნით; (d) მეტად ინკლუზიური შრომის ბაზრებისა და სოციალური უსაფრთხოების სისტემების გაუმჯობესება, რაც აერთიანებს სოციალურად დაუცველ ადამიანებს, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე და უმცირესობათა ჯგუფებს მიკუთვნებული ადამიანების ჩათვლით; (e) თანაბარი შესაძლებლობები და ანტიდისკრიმინაცია, რომელიც მიზნად ისახავს გენდერული თანასწორობის გაძლიერებას და მამაკაცსა და ქალს შორის თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფას, ასევე, სქესის, რასობრივი ან ეთნიკური წარმომადგენლობის, რელიგიის ან მრწამსის, შეზღუდული შესაძლებლობის, ასაკის ან სექსუალური ორიენტაციის ნიადაგზე დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლას; ... (h) სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობა;... 352-ე მუხლის თანახმად, მხარეები ხელს შეუწყობენ კორპორაციულ სოციალურ პასუხისმგებლობასა და ანგარიშვალდებულებას და წახალისებენ ბიზნესს პასუხისმგებლობის პრაქტიკას, როგორცაა მთელი რიგი საერთაშორისო კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის სახელმძღვანელო რეკომენდაციების შედეგად დამკვიდრებული პრაქტიკა და განსაკუთრებით, ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) სახელმძღვანელო რეკომენდაციები მრავალეროვანი კომპანიებისთვის.

ზემოთდასახელებული თავითან ერთად, შრომითი უფლებების შეფასებისთვის, მნიშვნელოვანია მე-13 თავი ვაჭრობა და მდგრადი განვითარება. კერძოდ 229-ე მუხლი, რომლის თანახმად, (1) მხარეები აღიარებენ სრული და ნაყოფიერი დასაქმებისა და ღირსეული შრომის არსებობას ყველასათვის, როგორც გლობალიზაციის მართვის ძირითად ელემენტებს და ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, ხელი შეუწყონ საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებას იმ ფორმით, რომელიც უზრუნველყოფს სრული და ნაყოფიერი დასაქმებისა და ღირსეული შრომის არსებობას ყველასათვის. ამ კონტექსტში მხარეები ვალდებულებას იღებენ კონსულტაცია გაუწიონ და ითანამშრომლონ სათანადოდ ორმხრივი ინტერესების მქონე ვაჭრობასთან დაკავშირებულ შრომის საკითხებზე. 2. შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) წევრობის შედეგად, ასევე შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) შრომის ძირითადი პრინციპებისა და

უფლებების შესახებ დეკლარაციით აღებული ვალდებულებების შესაბამისად და მის განსახორციელებლად, რომელიც მიღებულ იქნა 1998 წლის შრომის საერთაშორისო კონფერენციის 86-ე სესიაზე, მხარეები ვალდებულებას იღებენ პატივი სცენ, ხელი შეუწყონ და ასახონ საკუთარ კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში და მთელს ტერიტორიაზე საერთაშორისოდ აღიარებული შრომის ძირითადი სტანდარტები იმ ფორმით, როგორც ეს მოცემულია შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) კონვენციებში და განსაკუთრებით: (a) გაერთიანების თავისუფლება და კოლექტიური მოლაპარაკებების უფლების რეალური აღიარება; (b) იძულებითი ან ძალდატანებითი შრომის ყოველგვარი ფორმის აღმოფხვრა; (c) ბავშვთა შრომის რეალური გაუქმება; (d) ყოველგვარი დისკრიმინაციის აღკვეთა დასაქმებასა და შრომასთან მიმართებაში.

3. მხარეები ადასტურებენ თავიანთ ვალდებულებას, რეალურად ასახონ მათ კანონებში და პრაქტიკაში განახორციელონ ფუნდამენტური, პრიორიტეტული და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) სხვა კონვენციები, რომლებიც საქართველოსა და ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების მიერაა რატიფიცირებული. 4. მხარეები ასევე მხედველობაში მიიღებენ დარჩენილი პრიორიტეტული და სხვა კონვენციების რატიფიკაციის საკითხს, რომლებიც კლასიფიცირებულია, როგორც უახლესი კონვენციები შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) მიერ...

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად,¹¹⁵ დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობების სფეროში მხარეები ითანამშრომლებენ, რომ:

1. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] მოემზადონ ევროკავშირის კანონმდებლობის იმპლემენტაციისათვის ისეთ სფეროებში, როგორიცაა სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება, შრომის კანონმდებლობა და სამუშაო პირობები, ასევე გენდერული თანასწორობა და ანტიდისკრიმინაცია, როგორც ეს მოცემულია ასოცირების შესახებ შეთანხმების შესაბამის დანართებში, და კერძოდ შექმნან სათანადო სამართალდსრულებითი და ზედამხედველობითი სისტემა, რომელიც შეესაბამება ევროკავშირის მიდგომებს (უპირველეს ყოვლისა სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მხრივ);
2. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] შეიმუშაონ საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც საჭიროა ეფექტიანი შრომითი ინსპექციის სისტემის შესაქმნელად;
3. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] განაგრძონ ეფექტიანი შრომითი ინსპექციის სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც შეესაბამება შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტანდარტებს, და სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების სფეროებში და შრომით კანონმდებლობაში უზრუნველყოფილ იქნეს ადმინისტრაციული და სააღმსრულებლო შესაძლებლობების განხორციელება, და გააძლიერონ შესაბამისი სასამართლო ორგანოები;
4. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] განავითარონ დასაქმებისადმი სტრატეგიული მიდგომა, რაც მიზნად ისახავს უფრო მეტი და უკეთესი სამუშაო ადგილების შექმნას ნორმალური სამუშაო პირობებით, შრომის ბაზარზე უნარებისა და სამუშაო ადგილების უკეთეს შესაბამისობას და შრომის ბაზართან დაკავშირებით აქტიური ზომებისა და

¹¹⁵ გვ. 45-46

ეფექტიანი დასაქმების სერვისების ხელშეწყობას, განსაკუთრებული ფოკუსით ახალგაზრდებზე;

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად,¹¹⁶ პროფესიული კავშირების უფლებებისა და ძირითადი შრომითი სტანდარტების სფეროში მხარეები ითანამშრომლებენ, რომ:

5. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] სამუშაო სივრცეში ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების პირობების შრომითი ინსპექციის სისტემის საზედამხედველო ფუნქციების განმსაზღვრელი საკანონმდებლო ჩარჩოს მიღება, და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) სტანდარტების შესაბამისად, არსებულ კანონმდებლობაში შრომის ინსპექტორთა უფლებამოსილებების განხორციელებასთან დაკავშირებული შეზღუდვების აღმოფხვრა;
6. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] შრომის კოდექსის (2013 წლის ივნისში მიღებული) შესრულება. კოდექსისა და სხვა შესაბამისი კანონმდებლობის შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა. შრომის კოდექსში შრომითი დავების მოგვარების პროცედურების გაწერა და მედიატორთა სიის ფორმირებით, მოლაპარაკების კულტურის განვითარება;
7. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ეფექტიანი შრომითი ინსპექციის სისტემის შექმნის მიზნით მუშაობის გაგრძელება, რათა ნებისმიერი სახის შრომის პირობებისა და შრომითი ურთიერთობების ინსპექტირება შესაბამისი კომპეტენციით, შესაძლებლობებითა და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის სტანდარტების დაცვით განხორციელდეს;

პირველი, მეორე, მესამე, მეხუთე და მეშვიდე პრიორიტეტების [სამუშაო ადგილზე ჯანმრთელობა და შრომის ინსპექცია] თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ კრიტიკა მოჰყვა „შრომის უსაფრთხოების შესახებ“ კანონს.¹¹⁷ მისი მოქმედების სფერო შეზღუდულია მთავრობის მიერ განსაზღვრული ისეთი ეკონომიკური საქმიანობისთვის, რომელიც მოიცავს მომეტებული საფრთხის შემცველ, მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიან სამუშაო პირობებს. ასევე, არ არის წინსვლა დასაქმების სამსახურის შესახებ კანონის მიღების საკითხში, ხოლო საჯარო დასაქმების ახალი მოდელის აპრობაცია შერჩეულ რეგიონებში ნელ-ნელა გრძელდება. ასევე, ახალმა საპენსიო სისტემამ ადგილობრივი და საერთაშორისო ექსპერტებისგან ბევრი კრიტიკა გამოიწვია.¹¹⁸ ამასთან, შრომის უსაფრთხოების კანონი უსაფრთხოებად მიიჩნევა ფიზიკურ უსაფრთხოებას და უფლებელყოფილია სამუშაო ადგილზე ფსიქო-სოციალური საფრთხეები. შრომის ინსპექტირების სისტემა შემდგომ კორექტირებას საჭიროებს იმისთვის, რომ იყოს შრომის უფლებების შესახებ შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ფუნდამენტური კონვენციების განხორციელების ეფექტური მექანიზმი.¹¹⁹ ინსპექტორებს არ აქვთ ყველა სამუშაო ადგილზე უპირობოდ დაშვება, რაც გულისხმობს იმას, რომ სამსახური არაეფექტურია.

¹¹⁶ გვ. 21

¹¹⁷ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 12, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹¹⁸ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 26

¹¹⁹ იქვე

ამასთან, არსებობს სამი ძირითადი რეკომენდაცია შრომის ინსპექციის გაძლიერებისათვის: ინსპექციის დამოუკიდებელ ორგანიზაციად ჩამოყალიბება, მანდატი გავრცელდეს შრომით ყველა უფლებაზე და ყველა ძირითადი კონვენციის რატიფიცირება.¹²⁰ 2020 წელს ინიცირებული შრომის უსაფრთხოების შესახებ კანონის პროექტი¹²¹ ითვალისწინებს ამ ხარვეზის აღმოფხვრას. პრობლემის მასშტაბის გათვალისწინებით, აუცილებელია, რეგულაციების დროულად ძალაში შესვლა.¹²² უნდა აღინიშნოს, რომ ინიცირებული კანონპროექტი წინ გადადგმულ ნაბიჯს წარმოადგენს და მნიშვნელოვნად აუმჯობესებს დასაქმებულთა მდგომარეობას. თუმცა, ის სრულ თანხვედრაში არ არის საერთაშორისო სტანდარტებთან, ინსპექტორის ახლებურად ჩამოყალიბებული მექანიზმი საჭიროებს დამოუკიდებლობისა და ეფექტურობის მეტ გარანტიას. ცვლილებების პაკეტი გაანალიზა პარლამენტის კვლევითმა ცენტრმა და საკანონმდებლო ხარვეზების აღმოსაფხვრელად ზემოთდასახელებული პრიორიტეტების სრულად იმპლემენტაციისთვის საჭიროა პარლამენტის კვლევითი ცენტრის რეკომენდაციების გათვალისწინება.¹²³

მეოთხე პრიორიტეტის [დასაქმებისადმი სტრატეგიული მიდგომა] თაობაზე, პარლამენტმა სრულად შეასრულა მასზე დაკისრებული საკანონმდებლო პასუხისმგებლობა 2020 წელს დასაქმების ხელშეწყობის შესახებ კანონის მიღებით.¹²⁴ დადებით ასპექტს, წარმოადგენს რომ 2017 წლის ნოემბერში საქართველომ მოახდინა შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის (ILO) #144 კონვენციის რატიფიცირება სამმხრივი სოციალური დიალოგის ხელშეწყობის შესახებ. კონვენციის ძალაში შესვლისთანავე, საქართველო მონაწილეობას მიიღებს სავალდებულო საანგარიშგებო ციკლში მისი განხორციელების თაობაზე და პრაქტიკაში დაექვემდებარება შემოწმებას შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის საზედამხედველო მექანიზმების მიერ.¹²⁵ თუმცაღა, უმუშევრობის დონე საქართველოში კვლავ მაღალია, განსაკუთრებით, ახალგაზრდებს შორის, შესაბამისად, სიღარიბე კვლავ მწვავე პრობლემად რჩება.¹²⁶

¹²⁰ OSGF, IMPLEMENTATION OF EU_GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2014_2016, ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, March 2017, გვ. 27-28, ... *Notwithstanding, no progress has been made with respect to the ratification of selected ILO instruments, in particular as regards Labour Inspection Convention 1947 (No. 81), Protocol of 1995 to the Labour Inspection Convention 1947 (No. 81), Labour Inspection (Agriculture) Convention 1969 (No. 129), Occupational Safety and Health Convention 1981 (No. 155), Occupational Health Services Convention 1985 (No. 161), Safety and Health in Mines Convention 1995 (No. 176), Minimum Wage Fixing Convention 1970 (No. 131) etc.* ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osgf.ge/files/2017/Publications/Final_report_ENG.pdf

¹²¹ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/#law-drafting/20337>

¹²² OSGF, IMPLEMENTATION OF EU_GEORGIA ASSOCIATION AGENDA 2014_2016, ASSESSMENT BY CIVIL SOCIETY, March 2017, გვ. 25-28, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://www.osgf.ge/files/2017/Publications/Final_report_ENG.pdf

¹²³ იხ.: სსიპ პარლამენტის კვლევითი ცენტრის 2020 წლის 3 ივნისის კომენტარი N 01/15

¹²⁴ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/252607?>

¹²⁵ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 25

¹²⁶ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 12, *As regards employment, unemployment remains high, at 11.1% (2nd quarter). With more than 40% of self-employed people in subsistence farming, unemployment (together with wide regional disparities and a big skills mismatch) remains a major challenge. It remains higher among women than among men. The Employment Service Agency was established in October separating employment*

ასოცირების ხელშეკრულების 354-ე მუხლის თანახმად, საქართველომ ეროვნული კანონმდებლობა უნდა დაუახლოვოს XXX დანართში მითითებულ ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებს.

დირექტივა/რეგულაცია/გადაწყვეტილება/რეკომენდაცია	შესრულების ვადა
დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობები (XXX დანართი) შრომის სამართალი	
1991 წლის 14 ოქტომბრის საბჭოს 91/533/EEC დირექტივა შრომითი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობების ან დასაქმებასთან დაკავშირებული ურთიერთობების შესახებ დამსაქმებლის მიერ დასაქმებულთა ინფორმირების ვალდებულების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
1999 წლის 28 ივნისის საბჭოს 1999/70/EC დირექტივა ევროპის პროფკავშირების კონფედერაციის (ETUC), ევროპის მრეწველთა და დამსაქმებელთა კონფედერაციის კავშირისა (UNICE) და დამსაქმებელთა და საწარმოთა ევროპული ცენტრის (CEEP) მიერ გაფორმებული “ვადიანი სამუშაოს შესახებ” ჩარჩო შეთანხმების თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
1997 წლის 15 დეკემბრის საბჭოს 97/81/EC დირექტივა ევროპის მრეწველთა და დამსაქმებელთა კონფედერაციის კავშირის (UNICE), დამსაქმებელთა და საწარმოთა ევროპული ცენტრისა (CEEP) და ევროპის პროფკავშირების კონფედერაციის (ETUC) მიერ გაფორმებული “ნახევარ განაკვეთზე სამუშაოს შესახებ” ჩარჩო შეთანხმების თაობაზე - დანართი: ნახევარ განაკვეთზე სამუშაოს შესახებ” ჩარჩო შეთანხმება.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
1991 წლის 25 ივნისის საბჭოს 91/383/EEC დირექტივა, რომელიც ავსებს ფიქსირებული ვადით ან დროებით დასაქმებულ მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის გაუმჯობესების ხელის შეწყობ ზომებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.
1998 წლის 20 ივლისის საბჭოს 98/59/EC დირექტივა სამსახურიდან კოლექტიური გათავისუფლების შესახებ წევრ სახელმწიფოთა კანონების დაახლოების თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.

services from social services. The Ministry of Internally Displaced Persons from Occupied Territories, Labour, Health and Social Affairs (MoIDPLHSA) has drawn up a new labour market strategy for 2019-2023. The Tripartite Social Partnership Commission continued to meet at its annual plenary session and in the framework of working groups. ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

2001 წლის 12 მარტის საბჭოს 2001/23/EC დირექტივა საწარმოებისა და ბიზნესების სრული ან ნაწილობრივი გასხვისების შემთხვევაში დასაქმებულთა უფლებების დაცვასთან დაკავშირებით წევრ სახელმწიფოთა კანონების დაახლოების თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2002 წლის 11 მარტის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/14/EC დირექტივა, რომელიც აყალიბებს ზოგად სტრუქტურას ევროპის თანამეგობრობაში დასაქმებულთა ინფორმირებისა და მათთვის კონსულტაციების გაწევის მიზნით – ევროპარლამენტის, საბჭოსა და ევროკომისიის ერთობლივი დეკლარაცია დასაქმებულთა წარმომადგენლობის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
2003 წლის 4 ნოემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2003/88/EC დირექტივა სამუშაო დროის ორგანიზების გარკვეული ასპექტების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.
დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობები (XXX დანართი) ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება სამუშაო ადგილზე	
1989 წლის 12 ივნისის 89/391/EEC დირექტივა სამუშაო ადგილზე მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნით ზომების შემოღების შესახებ,	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1989 წლის 30 ნოემბრის საბჭოს 89/654/EEC დირექტივა სამუშაო ადგილზე უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების თაობაზე (პირველი ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში) .	ახალი სამუშაო ადგილებისთვის, 89/654/EEC დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის განმავლობაში, ამ დირექტივის II დანართში მოცემული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების ჩათვლით. წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლის მომენტისთვის არსებული სამუშაო ადგილებისთვის, ამ დირექტივის დებულებები უნდა

	შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან შვიდი წლის განმავლობაში ამ დირექტივის II დანართში მოცემული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების ჩათვლით.
2009 წლის 16 სექტემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2009/104/EC დირექტივა სამუშაო ადგილზე მუშაკთა მიერ სამუშაო მოწყობილობების გამოყენებისათვის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების თაობაზე (მეორე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე16(1) მუხლის კონტექსტში - 89/655/EEC დირექტივის კოდიფიკაცია, რომელიც შესწორდა 95/63/EC და 2001/45/EC დირექტივებით).	ახალი სამუშაო ადგილებისთვის, 2009/104/EC დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის განმავლობაში, ამ დირექტივის II დანართში მოცემული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების ჩათვლით. წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლის მომენტისთვის არსებული სამუშაო ადგილებისთვის, დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან შვიდი წლის განმავლობაში, ამ დირექტივის I დანართში მოცემული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების ჩათვლით.
1989 წლის 30 ნოემბრის საბჭოს დირექტივა 89/656/EEC სამუშაო ადგილზე მუშაკთა მიერ პერსონალური დამცავი აღჭურვილობის გამოყენებისთვის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.

მოთხოვნების შესახებ (მესამე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	
1992 წლის 24 ივნისის საბჭოს 92/57/EEC დირექტივა დროებით ან მოძრავ სამშენებლო უბნებზე უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების იმპლემენტაციის შესახებ (მეორე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან შვიდი წლის ვადაში.
2009 წლის 30 ნოემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 2009/148/EC სამუშაოზე აზბესტის ზემოქმედებასთან დაკავშირებული რისკებისგან მუშაკთა დაცვის თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან რვა წლის ვადაში.
2004 წლის 29 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/37/EC დირექტივა სამუშაოზე კანცეროგენებისა და მუტაგენების ზემოქმედებასთან დაკავშირებული რისკებისგან მუშაკთა დაცვის თაობაზე (მეექვსე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2000 წლის 18 სექტემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2000/54/EC დირექტივა სამუშაოზე ბიოლოგიური აგენტების ზემოქმედებასთან დაკავშირებული რისკებისგან მუშაკთა დაცვის თაობაზე (მეშვიდე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
1990 წლის 29 მაისის საბჭოს დირექტივა 90/270/EEC მონიტორიან დანადგარებთან მუშაობისთვის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეხუთე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1992 წლის 24 ივნისის საბჭოს 92/58/EEC დირექტივა სამუშაოზე უსაფრთხოებასა და/ან ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული ნიშნების განთავსების მიზნით მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეცხრე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.
1992 წლის 3 ნოემბრის საბჭოს დირექტივა 92/91/EEC ბურღვის მეშვეობით მინერალების მოპოვების ინდუსტრიებში მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის სრულყოფისთვის მინიმალური	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.

მოთხოვნების თაობაზე (მეთერთმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	
1992 წლის 3 დეკემბრის საბჭოს დირექტივა 92/104/EEC ზედაპირზე და მიწის ქვეშ მინერალების მოპოვების ინდუსტრიაში მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის სრულყოფისთვის მინიმალური მოთხოვნების თაობაზე (მეთორმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	ახალი სამუშაო ადგილებისთვის, 92/104/EEC დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში. წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლის მომენტისთვის არსებული სამუშაო ადგილებისთვის, დირექტივის დებულებები უნდა შესრულდეს წინამდებარე შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის განმავლობაში, ამ დირექტივის დანართში მოცემული უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების ჩათვლით.
1998 წლის 7 აპრილის საბჭოს დირექტივა 98/24/EC სამუშაოზე ქიმიურ აგენტებთან დაკავშირებული რისკებისგან მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ (მეთოთხმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
1999 წლის 16 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 1999/92/EC ფეთქებადი ატმოსფეროს გამო პოტენციური რისკის ქვეშ მყოფ მუშაკთა უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის გაუმჯობესების მიზნით მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეთხუთმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან რვა წლის ვადაში.

2002 წლის 25 ივნისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/44/EC დირექტივა მუშაკთა ფიზიკური აგენტებისგან (ვიბრაცია) გამოწვეული პოტენციური რისკის წინაშე დაყენებასთან დაკავშირებით უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეთექვსმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან შვიდი წლის ვადაში.
2003 წლის 6 თებერვლის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2003/10/EC დირექტივა მუშაკთა ფიზიკური აგენტებით (ხმაური) გამოწვეული პოტენციური რისკის წინაშე დაყენებასთან დაკავშირებით უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეჩვიდმეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2004 წლის 29 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/40/EC დირექტივა მუშაკთა ფიზიკური აგენტებით (ელექტრომაგნიტური ველი) გამოწვეული პოტენციური რისკის წინაშე დაყენებასთან დაკავშირებით უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეთვრამეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2006 წლის 5 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 2006/25/EC მუშაკთა ფიზიკური აგენტებით (ხელოვნური ოპტიკური რადიაცია) გამოწვეული პოტენციური რისკის წინაშე დაყენებასთან დაკავშირებით უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეცხრამეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან რვა წლის ვადაში.
1993 წლის 23 ნოემბრის საბჭოს დირექტივა 93/103/EC თევზჭერისთვის განკუთვნილი გემებზე მუშაობისთვის უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მეცამეტე ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მე-16(1) მუხლის კონტექსტში).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან რვა წლის ვადაში.
1992 წლის 31 მარტის საბჭოს დირექტივა 92/29/EEC გემებზე გაუმჯობესებული სამედიცინო მკურნალობის მიზნით უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის მინიმალური მოთხოვნების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.

1990 წლის 29 მაისის საბჭოს 90/269/EEC დირექტივა ტვირთის ხელით აწევის დროს, მუშაკთა მიერ განსაკუთრებით ზურგის დაზიანების საფრთხის არსებობის პირობებში, ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების მინიმალური მოთხოვნების შესახებ (მე-4 ინდივიდუალური დირექტივა 89/391/EEC დირექტივის მუხლის 16(1) კონტექსტში).	შეთანხმების შესვლიდან დაღმწი რვა წლის ვადაში.
1991 წლის 29 მაისის ევროკომისიის 91/322/EEC დირექტივა სამუშაო ადგილზე ქიმიური, ფიზიკური და ბიოლოგიური აგენტების ზემოქმედებით გამოწვეული რისკებისგან მუშაკთა დაცვის შესახებ საბჭოს 80/1107/EEC დირექტივის იმპლემენტაციის მეშვეობით ზღვრული ინდიკატიური მაჩვენებლების განსაზღვრის თაობაზე.	შეთანხმების შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2000 წლის 8 ივნისის ევროკომისიის 2000/39/EC დირექტივა, რომლითაც ფორმირდება დასაქმების სახეობის მიხედვით მავნე ზეგავლენის ზღვრული ინდიკატიური მაჩვენებლების პირველი სია, სამუშაოზე ქიმიურ ნივთიერებებთან დაკავშირებული რისკებისგან მუშაკთა ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების დაცვის შესახებ საბჭოს 98/24/EC დირექტივის იმპლემენტაციის მიზნით.	შეთანხმების შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2006 წლის 7 თებერვლის ევროკომისიის დირექტივა 2006/15/EC, რომლითაც ფორმირდება დასაქმების სახეობის მიხედვით მავნე ზეგავლენის ზღვრული ინდიკატიური მაჩვენებლების მეორე სია, საბჭოს 98/24/EC დირექტივის იმპლემენტაციის მიზნით	შეთანხმების შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2009 წლის 17 დეკემბრის ევროკომისიის დირექტივა 2009/161/EU, რომლითაც ფორმირდება დასაქმების სახეობის მიხედვით მავნე ზეგავლენის ზღვრული ინდიკატიური მაჩვენებლების მესამე სია, საბჭოს 98/24/EC დირექტივის იმპლემენტაციის მიზნით.	შეთანხმების შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.
2010 წლის 10 მაისის საბჭოს დირექტივა 2010/32/EU, რომელიც უზრუნველყოფს ევროპის ჰოსპიტალურ და ჯანდაცვის სფეროს დამსაქმებელთა ასოციაციისა (HOSPEEM) და საჯარო სამსახურის კავშირების ევროპული ფედერაციის (EPSU) მიერ გაფორმებულ ჰოსპიტალურ და ჯანდაცვის სექტორში ბასრი სამედიცინო ინსტრუმენტების გამოყენებისას	შეთანხმების შესვლიდან ცხრა წლის ვადაში.

დაზიანებების თავიდან აცილების შესახებ ჩარჩო შეთანხმების იმპლემენტაციას.	
--	--

ზემოთჩამოთვლილი რეგულაციების იმპლემენტაციის პროგრესის ანალიზი ცხადყოფს, რომ რეგულაციების დანერგვის პროცესი დასაქმება, სოციალური პოლიტიკა და თანაბარი შესაძლებლობების სფეროში კვლავ პროცესშია და არ დასრულებულა.¹²⁷ საქართველოს ორგანულ კანონში შრომის კოდექსში და თანმდევ კანონებში ცვლილებების შეტანის შესახებ 2020 წლის კანონპროექტი¹²⁸ მიზნად ისახავს ზემოთდასახელებულ ევროპულ კანონმდებლობასთან და საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოებას. პროექტის თაობაზე, სსიპ პარლამენტის კვლევითმა ცენტრმა შედარებითსამართლებრივი ანალიტიკური კვლევა მოამზადა. ცვლილებების პაკეტი ნაწილობრივ ავსებს იმ საკანონმდებლო ვაკუუმსა და ხარვეზებს რაც საქართველოს შრომით კანონმდებლობაში არსებობდა. თუმცა ის სრულად არ აკმაყოფილებს საერთაშორისო სტანდარტებს, შესაბამისად, ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად და შრომითი უფლებების დაცვის მაღალი გარანტიების დანერგვისთვის მიზანშეწონილია კვლევითი ცენტრის რეკომენდაციების გათვალისწინება.¹²⁹ შესაბამისად, პარლამენტმა საკანონმდებლო სფეროში უნდა განაგრძოს ზემოთჩამოთვლილი დოკუმენტების იმპლემენტაცია.

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს პარლამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობა, რომელიც ასოცირების შეთანხმების შესრულებას უკავშირდება შემდეგ ასპექტებში აქტიურად არის გასაგრძელებელი:

- ძლიერი შრომის ინსპექციის სამსახურის ჩამოყალიბება, რომელიც იქნება დამოუკიდებელი, მიუკერძოებელი და იმოქმედებს ევროკავშირის სტანდარტებთან თანხვედრაში მყოფი კანონმდებლობის საფუძველზე. ამისათვის, საჭიროა პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მიერ კანონპროექტზე მომზადებული რეკომენდაციების სრულად გათვალისწინება;
- საქართველოს ორგანული კანონის შრომის კოდექსში ევროკავშირის სტანდარტების სრულად იმპლემენტირება, ამისათვის, საჭიროა პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მიერ კანონპროექტზე მომზადებული რეკომენდაციების სრულად გათვალისწინება;

¹²⁷ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>; საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, გვ. 23-26, ხელმისაწვდომია:

<http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/116187/%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A5%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%9B%E1%83%90;> საქართველოს პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტის სამოქმედო გეგმა, 2020, გვ. 16-18, 42-43, ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/uploads/other/137/137311.pdf>

¹²⁸ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/257873?>

¹²⁹ იხ.: სსიპ პარლამენტის კვლევითი ცენტრის 2020 წლის 3 ივნისის კომენტარი N 01/15

→ ასოცირების ხელშეკრულები XXX დანართში არსებული ვადამოსული რეგულაციების სასწრაფოდ დანერგვა, ხოლო დანარჩენი წესების ეტაპობრივი იმპლემენტაცია საქართველოს კანონმდებლობაში.

5. პერსონალურ მონაცემთა დაცვა

ასოცირების ხელშეკრულების მე-14 მუხლის თანახმად, მხარეები თანხმდებიან, რომ ითანამშრომლებენ, რათა უზრუნველყონ პერსონალურ მონაცემთა მაღალ დონეზე დაცვა წინამდებარე შეთანხმების I დანართში მითითებული ევროკავშირის, ევროპის საბჭოსა და საერთაშორისო სამართლებრივი დოკუმენტებისა და სტანდარტების შესაბამისად.¹³⁰

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად:¹³¹

1. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] პერსონალურ მონაცემთა მაღალ დონეზე დაცვის უზრუნველყოფა ევროპული სტანდარტების შესაბამისად, და პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის უფლების პატივისცემის გაზრდის მიმართულებით, მათ შორის, სისხლის სამართლის სფეროში;
2. [მოკლევადიანი პრიორიტეტი] მონაცემთა დაცვის სტანდარტების კერძო და საჯარო სექტორზე გავრცელების უზრუნველყოფა;
3. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ სამართლებრივი ბაზის დანერგვის გაგრძელება ყველა სექტორში, ევროპული ინსტრუმენტებისა და სტანდარტების შესაბამისად დადგენილ ნიშნულებთან შესაბამისობაში მყოფი მონაცემთა დაცვის მაღალი დონის უზრუნველსაყოფად;
4. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] მონაცემთა დაცვის თაობაზე საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობის დაახლოება მონაცემთა დაცვის უახლეს ევროპულ სტანდარტებთან.

ზემოთდასახელებულ პირველ პრიორიტეტთან დაკავშირებით აღნიშნულია, რომ მონაცემთა დაცვის სფეროში საზედამხედველო ორგანო აგრძელებს ეფექტიან ფუნქციონირებას. ფარული თვალთვალის შესახებ განახლებული კანონი 2017 წლის აპრილში შევიდა ძალაში და მიზნად ისახავს ფარულ თვალთვალთან დაკავშირებული რეგულაციების საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის გადაწყვეტილებასთან¹³²

¹³⁰ შენიშვნა: ასევე, უნდა იყოს უზრუნველყოფილი მონაცემთა დაცვის სამართლებრივი დონე, რომელიც მინიმუმ შეესაბამება 95/46/EC დირექტივით გათვალისწინებულ დაცვის სტანდარტებს, ასევე, 1981 წლის 28 იანვარს ხელმოწერილ „პერსონალური მონაცემების ავტომატური დამუშავებისას ფიზიკური პირების დაცვის შესახებ“ ევროსაბჭოს კონვენციას (ETS N108) და დამატებით ოქმს “ზედამხედველობით ორგანოებთან და მონაცემთა ტრანსსასაზღვრო გადადინებასთან დაკავშირებით”, რომელიც ხელმოწერილია 2001 წლის 8 ნოემბერს (ETS N181). საჭიროებისამებრ, თითოეული მხარე გაითვალისწინებს 2008 წლის 27 ნოემბრის “სისხლის სამართლებრივ საკითხებზე პოლიციისა და სასამართლოს შორის თანამშრომლობის ფარგლებში დამუშავებულ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ” საბჭოს 2008/977/JHA, ჩარჩო გადაწყვეტილებას ასევე 1987 წლის 17 სექტემბრის ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის N R (87)15 რეკომენდაციას, რომელიც არეგულირებს პოლიციის სფეროში პერსონალურ მონაცემთა გამოყენებას (დანართი I).

¹³¹ გვ. 27

¹³² ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=2299>

შესაბამისობის დამყარებას, თუმცა ახალი კანონიც საკონსტიტუციო სასამართლოში¹³³ გასაჩივრდა.¹³⁴

ზემოთდასახელებული მე-2, მე-3 და მე-4 პრიორიტეტის თაობაზე უნდა აღინიშნოს, რომ 2019 წელს კანონპროექტი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“ სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის ავტორობით მომზადდა და საქართველოს პარლამენტში ინიცირდა.¹³⁵ პროექტი არაერთ მნიშვნელოვან ცვლილებას ითვალისწინებდა.¹³⁶ თუმცა, წამყვანი კომიტეტის დასკვნით, ინიცირებული პროექტი ხარვეზებს შეიცავდა და არ იყო ევროკავშირის სტანდარტებთან სრულ თანხვედრაში.¹³⁷ მიუხედავად ამისა, კანონმდებლობის წარდგენის მიზანი იყო უფლებამოსილი ორგანოს მიერ პრაქტიკაში იდენტიფიცირებული ხარვეზების ამოფხვრა და ევროკავშირის ახალ რეგულაციებთან დაახლოება.

შესაბამისად, დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ მნიშვნელოვანია ამ მიმართულებით საკანონმდებლო საქმიანობის გაგრძელება და ინსპექტორის მიერ იდენტიფიცირებული ხარვეზების საკანონმდებლო დონეზე აღმოფხვრა და ამით 2-4 პრიორიტეტებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება.

¹³³ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <https://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1962>; <https://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=1958>

¹³⁴ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 10-11, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

¹³⁵ <https://info.parliament.ge/#law-drafting/18022>

¹³⁶ სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის საქმიანობის ანგარიში, 2019, გვ. 81-87, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://personaldata.ge/ka/press/post/6359>

¹³⁷ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/222169?>

6. მიგრაცია და თავშესაფარი

ასოცირების ხელშეკრულების მე-15 მუხლის თანახმად, სხვა ასპექტებთან ერთად, ყურადღება გამახვილდება: (b) საერთაშორისო დაცვასთან მიმართებით ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის განვითარება და იმპლემენტაცია, „ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ“ 1951 წლის ჟენევის კონვენციისა და „ლტოლვილთა სტატუსის შესახებ“ 1967 წლის ოქმის, ასევე სხვა შესაბამისი საერთაშორისო დოკუმენტების დებულებათა შესრულების გათვალისწინებით, როგორცაა 1950 წლის ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენცია, და „იძულებით უკან დაბრუნების არდაშვების“ („non-refoulement“) პრინციპის პატივისცემის უზრუნველყოფა; (c) პირთა მიღების (ადმისიის) წესები და მიღებულ პირთა უფლებები და სტატუსი, კანონიერად მცხოვრებ არამოქალაქეთა მიმართ სამართლიანი მოპყრობა და ინტეგრაცია, განათლება და ტრეინინგი; და რასიზმისა და ქსენოფობიის წინააღმდეგ მიმართული ღონისძიებები. მე-16 მუხლის თანახმად, მხარეები უზრუნველყოფენ „საქართველოსა და ევროკავშირის შორის უნებართვოდ მცხოვრებ პირთა რეადმისიის შესახებ“ შეთანხმებისა და „საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ვიზების გაცემის პროცედურის გამარტივების შესახებ“ სრულ იმპლემენტაციას.

მიგრაციის სფეროში საქართველომ 2017 წლის 28 მარტს მიიღო შენგენის სივრცეში მოკლევადიანი ვიზიტებისთვის უვიზო მიმოსვლის უფლება. ანგარიშის თანახმად,¹³⁸ საქართველო აგრძელებდა მიგრაციის სტრატეგიისა და მისი სამოქმედო გეგმის განხორციელებას, ასევე მიგრაციის ერთიანი ანალიტიკური სისტემის დანერგვას. დადებით ასპექტებს შორისაა, თავშესაფრის სფეროში 2016 წლის 1 დეკემბერს მიღებული ახალი კანონი საერთაშორისო დაცვის შესახებ, რომელმაც სავიზო რეჟიმის ლიბერალიზაციის სამოქმედო გეგმის განხორციელების პროცესში მიღებულ რეკომენდაციებზე დაყრდნობით ჩაანაცვლა წინა კანონი ლტოლვილისა და ჰუმანიტარული სტატუსის შესახებ. საანგარიშო პერიოდში შეინიშნებოდა მზარდი ტენდენცია თავშესაფრის შესახებ უარის თაობაზე სახელმწიფო უშიშროების მიზეზით.¹³⁹

დადებითად შეფასდა "სამოქალაქო აქტების შესახებ" საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანა, რომლის მიხედვითაც 2018 წლის აპრილში საქართველოს პარლამენტმა მიიღო გვარის შეცვლის შემზღუდველი პირობები.¹⁴⁰ 2019-2020 წლის მონაცემებით, თავშესაფრის სფეროში საქართველომ განაგრძო 2016 წლის საერთაშორისო

¹³⁸ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 9, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

¹³⁹ იქვე

¹⁴⁰ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 13

დაცვის შესახებ საქართველოს კანონის¹⁴¹ განხორციელება.¹⁴² გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატის (UNHCR) ინფორმაციის თანახმად, 2018 წლის იანვარი - აგვისტოს პერიოდში 35 თავშესაფრის მაძიებელმა მიიღო ლტოლვილის ან ჰუმანიტარული სტატუსი, ხოლო 409-ს უარი ეთქვა ძირითადად ეროვნული უსაფრთხოების მოსაზრებების საფუძველზე.¹⁴³ საქართველომ შეიმუშავა საკანონმდებლო ცვლილებები შენგენ+ზონის ტერიტორიაზე საქართველოს მოქალაქეების მიერ თავშესაფრის მოთხოვნის რაოდენობათა გაზრდის საკითხის მოსაგვარებლად.

2020 წელს გამოიკვეთა საქართველოდან თავშესაფრის მაძიებელთა რაოდენობის მკვეთრი ზრდის პრობლემა. ამასთან, არალეგალური მიგრაციისა და დანაშაულთან დაკავშირებული გამოწვევების შესამცირებლად დადებითადაა შეფასებული საქართველოს მიერ გატარებული ზომები, მათ შორის, სისხლის სამართლის კოდექსში გატარებული ზომები.¹⁴⁴

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ პარლამენტის მიერ საკანონმდებლო კუთხით აღებული ვალდებულებები მიგრაციისა და თავშესაფრის სფეროში შესრულებულად არის მიჩნეული. თუმცა, ამ სფეროში თანამშრომლობა მუდმივად გრძელდება და პრაქტიკაში არსებული გამოწვევების გამო, შესაძლოა, საკანონმდებლო ჩარევა გახდეს საჭირო.

¹⁴¹ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3452780?publication=4>

¹⁴² European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 8, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁴³ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 13 ასევე იხ.: <http://mra.gov.ge/res/docs/2018030216100235786.pdf>

¹⁴⁴ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 8, *The number of unfounded asylum requests made by Georgian nationals in EU/Schengen countries increased in 2019. Despite a dip in the summer, the overall number of asylum applications was higher than in 2018, ranking Georgian nationals amongst top nationals requesting international protection in the EU. Georgia has continued to pro-actively address the challenge of increased asylum applications. In view of this, the Commission, the Justice and Home Affairs Agencies, the EU Member States and the Georgian authorities work together on a set of operational measures to decrease irregular migration and crime-related challenges linked to the visa-free travel of Georgian citizens to the EU, in line with the recommendations of the visa suspension mechanism report. Georgia adopted in April amendments to the Criminal Code, which foresees the criminalisation of the facilitation of illegal stay of Georgian nationals abroad Georgia maintained its efforts to strengthen border management stepping up cooperation with the European Border and Coast Guard Agency. "Joint Operation Coordination Points 2019 Air and Joint Operation Focal Points 2019 Air" were launched in the beginning of 2019 to address irregular migration and to improve pre-departure checks.* ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

7. ინტელექტუალური საკუთრების უფლებები

ასოცირების ხელშეკრულების მე-9 თავი ეძღვნება ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებს, რომლის მიზანია ინოვაციური და შემოქმედებითი პროდუქტების წარმოებისა და კომერციალიზაციის ხელშეწყობა მხარეებს შორის, და ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვისა და აღსრულების ადეკვატური და ეფექტიანი დონის მიღწევა.

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად,¹⁴⁵ მხარეები ითანამშრომლებენ საქართველოს მიერ ინტელექტუალური საკუთრების უფლების დაცვის სფეროში ევროკავშირის კანონმდებლობასთან და საერთაშორისო სტანდარტებთან დასაახლოებლად მომზადების პროცესში, რაც მოიცავს ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებულ გეოგრაფიულ აღნიშვნებს და უზრუნველყოფენ ყველა ინტელექტუალური საკუთრების უფლების ეფექტიან დაცვას, მათ შორის გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვასაც. თანამშრომლობა მოიცავს:

1. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ორივე მხარის უფლებების მფლობელთათვის ინტელექტუალური საკუთრების უფლების მაღალ დონეზე დაცვას და უზრუნველყოფას;
2. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] გაყალბებისა და პირატობის წინააღმდეგ ეფექტიანი ზომების გატარებას, მათ შორის აღნიშნულ საქმიანობათა შესახებ სტატისტიკური მონაცემების წარმოებას, რომელიც ურთიერთგაცვლილი იქნება მხარეთა შორის.

ასოცირების ხელშეკრულებაზე ხელმოწერის შემდგომ, საქართველოს ხელისუფლებამ შეიმუშავა სამოქმედო გეგმა DCFTA-ს განხორციელებისათვის, რომელიც შეეხებოდა 2014–2017 წლების პერიოდს და რომელიც მოიცავდა ინტელექტუალური სფეროს განვითარების ვალდებულებას.¹⁴⁶

2016 წლის ბოლოს საქართველომ და ევროკავშირმა განაახლეს ქართული გეოგრაფიული აღნიშვნების ჩამონათვალი, რომლითაც 12 ყველის სახეობა და ერთი სპირტიანი სასმელი დამატა უკვე არსებულ 18 ღვინის გეოგრაფიულ აღნიშვნას.¹⁴⁷

ინტელექტუალური საკუთრების უფლებებთან დაკავშირებით, საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნულმა ცენტრმა - „საქპატენტმა“ ევროკავშირის სტანდარტებთან დაახლოების მიზნით მოამზადა ცვლილებების პაკეტი.¹⁴⁸ ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების მთელ რიგ კანონებში შესატანი

¹⁴⁵ ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების 2017-2020 დღის წესრიგი, გვ. 36-37

¹⁴⁶ ონლაინ ხელმისაწვდომია http://www.economy.ge/uploads/dcfta/DCFTA_action_plan_GEO.pdf

¹⁴⁷ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.economy.ge/?page=news&nw=369>

¹⁴⁸ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 14, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

ცვლილებების პაკეტი¹⁴⁹ საქართველოს პარლამენტმა 2017 წლის ბოლოს დაამტკიცა, რაც დადებითადაა შეფასებული.¹⁵⁰

თუმცა, ამ სფეროში გატარებული პროგრესის მიუხედავად დაახლოების პროცესი ჯერ არ დასრულებულა და სამომავლოდ კვლავა საკანონმდებლო რეფორმები გასატარებელი.¹⁵¹

დასკვნის სახით, უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ეტაპზე, საკანონმდებლო სფეროში აღებული ვალდებულებები შესრულებულია.¹⁵² თუმცა, დაახლოების პროცესი ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების სფეროში ჯერ ისევ მიმდინარეობს და არ დასრულებულა. შესაბამისად, პარლამენტმა უნდა გააგრძელოს ზემოთაღნიშნული მიმართულებით საკანონმდებლო საქმიანობა.

¹⁴⁹ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხ., მარიამ ბეგიაშვილი, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების სფეროს ანალიზი, თბილისი 2018, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://asocireba.ge/files/Mariam-Begiasvili-IPR-2018.pdf>

¹⁵⁰ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 18

¹⁵¹ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 14 *With regard to intellectual property protection and the enforcement system, Georgia has advanced its reforms in order to bring Georgian IP laws into line with the Agreement. Further amendments to IPR laws and in particular on the trademark law are expected to be made in cooperation with the EU Intellectual Property Office. The national exhaustion regime concerning trademarks does not currently comply with provisions of the agreement*, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁵² დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.dcfra.gov.ge/public/filemanager/implimentation/2018-2020%E1%83%AC%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%20%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A5%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%9B%E1%83%90.pdf>

8. მომხმარებელთა პოლიტიკა და სურსათის უვნებლობა

ასოცირების ხელშეკრულების 345-ე მუხლის თანახმად, მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა უზრუნველყონ მომხმარებელთა დაცვის მაღალი დონე და მიაღწიონ თავსებადობას მომხმარებელთა დაცვის თავიანთ სისტემებს შორის. ხოლო, 346-ე მუხლის მიხედვით, თანამშრომლობა, საჭიროების შემთხვევაში, შესაძლოა, მოიცავდეს: მომხმარებელთა შესახებ კანონმდებლობის დაახლოებას სავაჭრო ბარიერების თავიდან აცილების პარალელურად; მომხმარებელთა დაცვის სისტემების შესახებ ინფორმაციის გაცვლის ხელშეწყობას, რომელიც მოიცავს მომხმარებელთა შესახებ კანონმდებლობასა და მის აღსრულებას, მომხმარებელთა პროდუქტების უვნებლობას, ინფორმაციის გაცვლის სიტემებს, მომხმარებელთა განათლებას/ინფორმირებულობასა და მათი შესაძლობების გაძლიერებას, ასევე მომხმარებელთათვის კომპენსაციის უზრუნველყოფას.

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად, მხარეები ითანამშრომლებენ შემდეგ სფეროში:¹⁵³

ასოცირების შეთანხმების XXIX დანართში დადგენილი განრიგის ფარგლებში ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობასთან და საერთაშორისო ინსტრუმენტებთან საქართველოს კანონმდებლობის ეტაპობრივი დაახლოების მხარდაჭერა.

ასოცირების ხელშეკრულების დანართი XXIX ეძღვნება მომხმარებელთა პოლიტიკას. კერძოდ, საქართველოს იღებს ვალდებულებას განსაზღვრულ ვადებში ეტაპობრივად დაუახლოოს კანონმდებლობა ევროკავშირის კანონმდებლობას პროდუქტის უსაფრთხოების სფეროში:

დირექტივა/რეგულაცია/გადაწყვეტილება/რეკომენდაცია	შესრულების ვადა
პროდუქტის უსაფრთხოება (დანართი XXIX)	
2001 წლის 3 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2001/95/EC დირექტივა პროდუქტის ზოგადი უსაფრთხოების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლის მომენტიდან.
1987 წლის 25 ივნისის საბჭოს 87/357/EEC დირექტივა წევრ სახელმწიფოთა კანონების დაახლოების შესახებ იმ პროდუქტებთან დაკავშირებით, რომლებიც, აღმოჩნდება, რომ სინამდვილეში სხვა პროდუქტებია და საფრთხის ქვეშ აყენებენ მომხმარებელთა ჯანმრთელობას ან უსაფრთხოებას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ორი წლის ვადაში.
2009 წლის 17 მარტის ევროკომისიის 2009/251/EC გადაწყვეტილება, რომელიც წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს იმის უზრუნველყოფას, რომ ბიოციდის დიშეთილ ფუმარატის შემცველი პროდუქტები არ იქნება განთავსებული ან ხელმისაწვდომი ბაზარზე.	ვადის შესახებ წინადადება წარედგინება ასოცირების საბჭოს შეთანხმების ძალაში შესვლიდან არაუგვიანეს ერთი წლისა.
2006 წლის 11 მაისის ევროკომისიის 2006/502/EC გადაწყვეტილება რომელიც წევრი სახელმწიფოებისგან მოითხოვს მიიღონ ზომები და უზრუნველყონ, რომ ბაზარზე	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ორი წლის ვადაში.

¹⁵³ გვ. 41-42

განთავსდეს მხოლოდ ბავშვისთვის უსაფრთხო, დამცავი მექანიზმის მქონე სანთებელები და აკრძალონ ბაზარზე ინოვაციური სანთებელების განთავსება.	
მარკეტინგი (დანართი XXIX)	
1998 წლის 16 თებერვლის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 98/6/EC დირექტივა მომხმარებელთა დაცვის შესახებ მომხმარებელთათვის შეთავაზებული პროდუქტების ფასების მითითებისას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2005 წლის 11 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2005/29/EC დირექტივა, შიდა ბაზარზე კომპანიასა და მომხმარებელს შორის არასამართლიანი სავაჭრო პრაქტიკის შესახებ („დირექტივა არასამართლიანი სავაჭრო პრაქტიკის შესახებ“).	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2006 წლის 12 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 2006/114/EC შეცდომაში შემყვანი და შედარებითი რეკლამის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
საკონტრაქტო სამართალი (დანართი XXIX)	
1999 წლის 25 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 1999/44/EC დირექტივა სამომხმარებლო საქონლის გაყიდვისა და მასთან დაკავშირებული გარანტიების ზოგიერთი ასპექტის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1993 წლის 5 აპრილის საბჭოს 93/13/EEC დირექტივა მომხმარებელთა კონტრაქტებში არასამართლიანი პირობების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1997 წლის 20 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს დირექტივა 97/7/EC მომხმარებელთა დაცვის შესახებ დისტანციურ კონტრაქტებთან მიმართებით.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1985 წლის 20 დეკემბრის საბჭოს 85/577/EEC დირექტივა მომხმარებელთა დაცვის შესახებ ბიზნეს ოფისიდან დაშორებით მოლაპარაკებულ კონტრაქტებთან მიმართებით.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1990 წლის 13 ივნისის საბჭოს 90/314/EEC დირექტივა მოგზაურობის, არდადეგებისა და ტურების პაკეტების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2009 წლის 14 იანვრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008/122/EC დირექტივა მომხმარებელთა დაცვის შესახებ დროის წილობრივი განაწილების გრძელვადიანი არდადეგების, გადაყიდვისა და გაცვლის კონტრაქტების ზოგიერთ ასპექტთან დაკავშირებით.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
ფინანსური მომსახურება (დანართი XXIX)	
2002 წლის 23 სექტემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/65/EC დირექტივა მომხმარებლის ფინანსური მომსახურების დისტანციური მარკეტინგის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
სამომხმარებლო კრედიტი (დანართი XXIX)	

2008 წლის 23 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2008/48/EC დირექტივა მომხმარებელთა საკრედიტო შეთანხმებების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
კომპენსაცია (დანართი XXIX)	
1998 წლის 30 მარტის ევროკომისიის რეკომენდაცია სამომხმარებლო დავების სასამართლოს გარეთ გადაწყვეტაზე პასუხისმგებელი ორგანოების მიმართ გამოყენებული პრინციპების შესახებ (98/257/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
2001 წლის 4 აპრილის ევროკომისიის რეკომენდაცია სამომხმარებლო დავების კონსენსუსის შედეგად გადაწყვეტაში ჩართული არასასამართლო ორგანოების პრინციპების შესახებ (2001/310/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
აღსრულება (დანართი XXIX)	
1998 წლის 19 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 98/27/EC დირექტივა მომხმარებელთა ინტერესების დაცვის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული მითითებების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
დაახლოების სექტორული კანონმდებლობის ნუსხა (დანართი III-A)	
2009 წლის 18 ივნისის ევროპის პარლამენტის და საბჭოს 2009/48/EC დირექტივა სათამაშოების უსაფრთხოების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
ჰორიზონტალური კანონმდებლობის საორიენტაციო ნუსხა (დანართი III-B)	
• 2008 წლის 9 ივლისის ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს 768/2008/EC გადაწყვეტილება პროდუქციის რეალიზაციისათვის საერთო ჩარჩო პირობების შესახებ. • 2008 წლის 9 ივლისის ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს (EC) N765/2008 რეგულაცია, რომელიც ადგენს მოთხოვნებს აკრედიტაციისა და ბაზრის ზედამხედველობისადმი, პროდუქციის რეალიზაციასთან მიმართებით. • 1979 წლის 20 დეკემბრის საბჭოს 80/181/EEC დირექტივა გაზომვის ერთეულების შესახებ წევრი ქვეყნების კანონების დაახლოებაზე, რომელშიც შეტანილია ცვლილება ევროპის პარლამენტის და საბჭოს 2009/3/EC დირექტივით. • 2012 წლის 25 ოქტომბრის ევროპის პარლამენტისა და საბჭოს (EU) N1025/2012 რეგულაცია ევროპული სტანდარტიზაციის შესახებ. • 1985 წლის 25 ივლისის საბჭოს 85/374/EEC დირექტივა წუნდებულ პროდუქციაზე პასუხისმგებლობის შესახებ წევრი ქვეყნების კანონების, რეგულაციების და ადმინისტრაციული ღონისძიებების დაახლოების თაობაზე.	

საქართველოს კონსტიტუციის 26-ე მუხლის თანახმად, *მომხმარებელთა უფლებები დაცულია კანონით*. საკონსტიტუციო სასამართლო განმარტებით, ამ შემთხვევაში საუბარია, ერთი მხრივ, მომხმარებლების უფლებების დაცვის აუცილებლობაზე და მეორე მხრივ კი სახელმწიფოს მხრიდან მათი უფლებების კანონით დაცვის ვალდებულებაზე.¹⁵⁴

¹⁵⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2005 წლის 10 მარტის N 2/2/275,291,296,299 გადაწყვეტილება საქმეზე მოქალაქე მალხაზ ასათიანი, შპს „მშენებელი-5“, შპს „აიეტი“ და შპს „ოლია“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II, 3

ადამიანის უსაფრთხოების, მისი ჯანმრთელობის დაცვის მიზნით პროდუქციის რეალიზაციის სათანადო წესების დადგენა და მათი შესრულების უზრუნველყოფა ვერ ჩაითვლება თავისუფალი მეწარმეობის განვითარებისათვის ხელის შეშლად.¹⁵⁵ შესაბამისად, სახელმწიფოს ვალდებულება ეფექტურად უზრუნველყოს მომხმარებელთა დაცვა გამომდინარეობს საქართველოს კონსტიტუციიდან და თუ კონკრეტულად რა ნაბიჯები უნდა გადაიდგას, გაწერილია ასოცირების ხელშეკრულებაში.

დადებითად არის შეფასებული ლაბორატორიების ტექნიკურად აღჭურვა და სურსათის ეროვნული სააგენტოს საქმიანობა, რომელმაც სხვადასხვა რეგულაცია დანერგა. ამასთან, დადებითად არის შეფასებული საგადასახადო კოდექსში შეტანილი ცვლილებები.¹⁵⁶ ამასთან, 2017-2019 წლის ანგარიშებში აღნიშნულია, რომ *სამომხმარებლო პოლიტიკის მიმართულებით პარლამენტი ისევ აგრძელებს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ 2015 წელს ინიცირებული კანონპროექტის შესწავლას, თუმცა ხელშესახები პროგრესის გარეშე.*¹⁵⁷

საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს პროდუქტების ზედამხედველობის განხორციელებას სექტორული დაყოფით, შესაბამისად, სხვადასხვა დირექტივით გათვალისწინებული პროდუქტების ზედამხედველობა მიკუთვნებულია განსხვავებულ სახელმწიფო უწყებებს.¹⁵⁸ მომხმარებელთა პოლიტიკის სფეროში, „მომხმარებლის

¹⁵⁵ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2003 წლის 13 ივნისის N 1/4/154,200 გადაწყვეტილება საქმეზე ზურაბ გაბუნია და არჩილ ღუდუშაური და შპს „ჯგუფი ქალაქური“ საქართველოს პრეზიდენტის წინააღმდეგ, II, 4

¹⁵⁶ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 13, *On technical barriers to trade, Georgia has continued to improve the national quality infrastructure, in particular in the fields of: standards and metrology, where the laboratory of small volumes has undergone a peer review to obtain international recognition as a valid reference laboratory; accreditation, where the Georgian Accreditation Centre is preparing for conformity assessment of approximated 'new and global approach' directives (e.g. explosives for civil use, medical devices, appliances burning gaseous fuels, personal protective equipment); and market surveillance, where the Technical and Construction Supervision Agency is progressing with the provision of market surveillance services for a range of industrial and consumer products, in particular as regards toy safety. On food safety and sanitary and phytosanitary (SPS) standards, Georgia has been working since 2010 to approximate and implement 272 EU agri-food legal instruments by 2027. To date, it has approximated 101 veterinary, phytosanitary and food safety regulations on the basis of an institutional and policy development process guided by the National Food Agency's 2017-2019 institutional development and reform plan. Implementation of SPS standards remains a challenge for farmers and food business operators...The new Customs Code entered into force in September. It has three main principles: modern customs infrastructure, simple and fair procedures, and digital customs, i.e. electronic provision of all customs services to businesses.* ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁵⁷ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31.01.2019, გვ.23; European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 18, ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

¹⁵⁸ იხ.: "სტანდარტიზაციის, აკრედიტაციის, შესაძლებლობების შესახებ, გადაწყვეტილების მისაღწევად და მეტროლოგიის სფეროში, რომელიც შეძლებს რეზიდენტების რეგორმის და რეგულირების შესაძლებლობას, რომ მიღებული იყოს პროგრამის დამტკიცების შესახებ. "სამრეწველო პროდუქტების ბაზა არის მაღალი ზედამხედველი სტრატეგია" საქართველოს

უფლებების დაცვის შესახებ“ კანონის პროექტი თანმდევ პროექტებთან ერთად პარლამენტში ინიცირებულია 2019 წლიდან და ჯერ არ მიღებულა.¹⁵⁹ შესაბამისად, ამ სფეროში არსებული რეგულაცია და დირექტივები ჯერ არ შესრულებულა და ამ მიმართულებით პარლამენტს საკანონმდებლო სფეროში აღებული პასუხისმგებლობა ჯერ ბოლომდე არ შეუსრულებია.¹⁶⁰ ანალოგიურად, რეგულაციების უმრავლესობა არ არის დანერგილი, როგორც სექტორული კანონმდებლობის ასპექტში, ისე სურსათის უვნებლობისა და მომხმარებელთა პოლიტიკის ნაწილში.¹⁶¹

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს პარლამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობა, მომხმარებელთა უფლებების ნაწილში ასოცირების შეთანხმების შესასრულებლად, უნდა გაგრძელდეს.¹⁶² იმპლემენტაციის პროცესი არ დასრულებულა და არის რიგი დოკუმენტები რაც 2020 წლისთვის უნდა დაინერგოს ქართულ კანონმდებლობაში.

მისამართები 2011 წლის 30 დეკემბრის N2639 დაცვა;

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3529197?publication=0>;

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1659419?publication=32>;

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/25426?publication=9>;

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1659434?publication=13>

¹⁵⁹ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/224285?>

¹⁶⁰ საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, ონლაინ ხელმისაწვდომია:

<http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/116187/%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A5%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%9B%E1%83%90>

¹⁶¹ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>; <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>; <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>;

<http://www.dcfta.gov.ge/public/filemanager/publications/%E1%83%A1%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%97%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A3%E1%83%95%E1%83%9C%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90.pdf>

¹⁶² საქართველოს პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტის სამოქმედო გეგმა, 2020, გვ. 14-27, 41-42, 44-45, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/uploads/other/137/137311.pdf>

9. საზოგადოებრივი ჯანდაცვა

ასოცირების ხელშეკრულების 355-ე მუხლის თანახმად, მხარეები თანხმდებიან, რომ განავითარებენ თანამშრომლობას საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სფეროში, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის უსაფრთხოების დონის ამაღლებისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით, რაც წარმოადგენს მდგრადი განვითარებისა და ეკონომიკური ზრდის უმთავრეს კომპონენტს. ხოლო, 356-ე მუხლის მიხედვით, თანამშრომლობა მოიცავს შემდეგ კონკრეტულ სფეროებს: (a) საქართველოს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სისტემის გაძლიერება, კერძოდ, ჯანმრთელობის სექტორის რეფორმის გაგრძელების, მაღალი ხარისხის ჯანდაცვის უზრუნველყოფის, ჯანმრთელობის სფეროში ადამიანური რესურსების განვითარების, ჯანმრთელობის სფეროში მმართველობისა და ჯანდაცვის დაფინანსების სრულყოფის გზით; (b) ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობა და გადამდებ დაავადებათა კონტროლი, როგორებიცაა, მაგალითად, აივ ინფექცია/შიდსი, ვირუსული ჰეპატიტი, ტუბერკულოზი და ანტიმიკრობული რეზისტენტობა, ასევე - საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის წინაშე არსებული საფრთხეებისა და საგანგებო სიტუაციების მიმართ გაზრდილი მზაობა; (c) არაგადამდებ დაავადებათა პრევენცია და კონტროლი, ძირითადად ინფორმაციისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაცვლის, ჯანსაღი ცხოვრების წესისა და ფიზიკური აქტივობის ხელშეწყობისა და ჯანმრთელობის იმ მთავარი განმსაზღვრელი ფაქტორების გათვალისწინებით, როგორიცაა კვება, ალკოჰოლის, ნარკოტიკებისა და თამბაქოს მიმართ დამოკიდებულება; (d) ადამიანის ბიოლოგიური მასალის ხარისხი და უსაფრთხოება; (e) ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმაცია და ცოდნა; და (f) ჯანმრთელობის სფეროში იმ საერთაშორისო შეთანხმებების ეფექტური იმპლემენტაცია, რომლებიც აღიარებულია მხარეებს შორის, კერძოდ, ჯანმრთელობის შესახებ საერთაშორისო რეგულაციები და „თამბაქოს კონტროლის შესახებ“ ჩარჩო კონვენცია.

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად,¹⁶³ საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სფეროში მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა: მხარი დაუჭირონ საქართველოს, ასოცირების შესახებ შეთანხმების შესაბამისი დანართების მიხედვით ევროკავშირის ჯანდაცვის კანონმდებლობის იმპლემენტაციისთვის მომზადებაში, განსაკუთრებით სისხლის უსაფრთხოებასთან, თამბაქოს კონტროლთან, ადამიანის ბიოლოგიური მასალის (სისხლის ქსოვილები, ორგანოები, უჯრედები) ხარისხსა და უსაფრთხოებასთან და გადამდებ დაავადებებთან დაკავშირებით, რაც შეესაბამება საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებებს თამბაქოს კონტროლის ჩარჩო კონვენციისა და ჯანდაცვის საერთაშორისო რეგულაციებს;

მისასალმებელია, რომ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ, ადამიანის ჯანდაცვის ყოვლისმომცველ უფლებაზე დაფუძნებული საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ეროვნული სტრატეგიის შემუშავება დაიწყო.¹⁶⁴ დადებით ასპექტშია აღნიშნული, რომ 2018 წლის ივლისში ქვეყნის საკოორდინაციო მექანიზმმა

¹⁶³ გვ. 47-48

¹⁶⁴ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 26-27

დაამტკიცა აივ-შიდსის და ტუბერკულოზის პრევენციისა და კონტროლის ეროვნული სტრატეგიული გეგმები 2019-2022 წლებისთვის და საქართველო აქტიურად მონაწილეობს დაავადებათა პრევენციისა და კონტროლის ევროპული ცენტრის ღონისძიებებში და ხმელთაშუა ზღვის რეგიონის ეპიდემიოლოგიის სასწავლო პროგრამის ტრენინგებში.¹⁶⁵ საქართველო მუშაობს სისხლის უსაფრთხოების, ქსოვილის გადანერგვისა და ჯანსაღი გარემოს საკითხებზე. თუმცა, წინსვლა უმნიშვნელოა როგორც თამბაქოს კონტროლის კუთხით, (რადგან თამბაქოს ბიზნესისა და უბაჟო რეჟიმში მოვაჭრე კომპანიების მხრიდან არის თამბაქოს კონტროლის კანონმდებლობის სათანადოდ შესრულების ხელის შეშლის მცდელობები), ასევე თამბაქოს ნაწარმით უკანონო ვაჭრობის აღმოფხვრის ოქმის რატიფიცირების კუთხით.¹⁶⁶ ევროკომისიის 2020 წლის ანგარიშში ხაზგასმითაა აღნიშნული დედათა სიკვდილიანობის სტატისტიკა და აივ ინფექციით გარდაცვლილთა ოდენობა. ანგარიშში, წინა წლის მსგავსად, აღნიშნულია, რომ საქართველო კვლავ მუშაობს სისხლის უსაფრთხოების, ქსოვილის გადანერგვისა და თამბაქოს კონტროლის საკითხებზე.¹⁶⁷ აღსანიშნავია პარლამენტის საქმიანობა თამბაქოს კონტროლის შესახებ საქართველოს კანონში ეტაპობრივად განხორციელებული ცვლილებების თაობაზე.¹⁶⁸

დღის წესრიგთან ერთად, ხელშეკრულების 357-ე მუხლი ავალდებულებს საქართველოს კანონმდებლობა დაუახლოვოს შეთანხმების XXXI დანართში მითითებულ ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებს:

დირექტივა/რეგულაცია/გადაწყვეტილება/რეკომენდაცია	ვადა
თამბაქო (XXXI დანართი)	
2001 წლის 5 ივნისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2001/37/EC დირექტივა თამბაქოს პროდუქტების წარმოების, პრეზენტაციისა და რეალიზაციის თაობაზე წევრ სახელმწიფოთა კანონების, რეგულაციებისა და ადმინისტრაციული დებულებების დაახლოების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ექვსი წლის ვადაში.

¹⁶⁵ იქვე, gv. 83-86
<https://mfa.gov.ge/getattachment/%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%9E%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%98-%E1%83%93%E1%83%90-%E1%83%94%E1%83%95%E1%83%A0%E1%83%9D-%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%98%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A%E1%83%98%E1%83%90/Road-Map2EU-ENG.pdf.aspx>

¹⁶⁶ იქვე

¹⁶⁷ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 12-13, *The maternal mortality ratio was 27.4 per 1 000 births in 2018. There were 55 deaths caused by AIDS in 2018 and 30 in the first 6 months of 2019. Georgia continued to work on blood safety, tissue transplantation, the tracking of environmental health and tobacco control in line with the AA.* ონლაინ ხელმისაწვდომია:

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁶⁸ ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/2102522>; <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/233935?>; <https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/258408?>

2003 წლის 26 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2003/33/EC დირექტოვა თამბაქოს პროდუქტების რეკლამირებასა და სპონსორობასთან დაკავშირებით წევრ სახელმწიფოთა კანონების, რეგულაციებისა და ადმინისტრაციული დებულებების დაახლოების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ოთხი წლის ვადაში.
2002 წლის 2 დეკემბრის საბჭოს რეკომენდაცია თამბაქოს მოწევის პრევენციისა და თამბაქოს კონტროლის სრულყოფასთან დაკავშირებული ინიციატივების შესახებ (N 2003/54/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
2009 წლის 30 ნოემბრის საბჭოს რეკომენდაცია თამბაქოსგან თავისუფალი გარემოს შესახებ (2009/C 296/02).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
გადამდები დაავადებები (XXXI დანართი)	
1998 წლის 24 სექტემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს N 2119/98/EC გადაწყვეტილება, ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობისა და გადამდებ დაავადებათა კონტროლის მიზნით ევროპულ თანამეგობრობაში ქსელის შექმნის თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
1999 წლის 22 დეკემბრის ევროკომისიის 2000/96/EC გადაწყვეტილება ევროპული თანამეგობრობის ქსელის მიერ გადამდებ დაავადებათა მზარდი დაფარვის შესახებ ევროპარლამენტისა და საბჭოს N 2119/98/EC გადაწყვეტილების შესაბამისად.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
2002 წლის 19 მარტის ევროკომისიის 2002/253/EC გადაწყვეტილება, რომელიც ევროპარლამენტისა და საბჭოს N 2119/98/EC გადაწყვეტილების შესაბამისად, იძლევა შემთხვევათა განმარტებებს ევროპული თანამეგობრობის ქსელისთვის გადამდებ დაავადებათა თაობაზე შესახებ ანგარიშების წარდგენის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან სამი წლის ვადაში.
1999 წლის 22 დეკემბრის ევროკომისიის 2000/57/EC გადაწყვეტილება, ევროპარლამენტისა და საბჭოს N 2119/98/EC გადაწყვეტილების შესაბამისად, გადამდებ დაავადებათა პრევენციისა და კონტროლისათვის ადრეული გაფრთხილებისა და რეაგირების სისტემის შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ერთი წლის ვადაში.
სისხლი (XXXI დანართი)	
2003 წლის 27 იანვრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/98/EC დირექტოვა, რომელიც ადგენს ადამიანის სისხლისა და სისხლის კომპონენტების შეგროვების, ტესტირების, დამუშავების, შენახვისა და განაწილების ხარისხისა და უსაფრთხოების სტანდარტებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.

2004 წლის 22 მარტის ევროკომისიის 2004/33/EC დირექტივა, რომლითაც სრულდება ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/98/EC დირექტივა, რომელიც ეხება სისხლისა და სისხლის კომპონენტების ზოგიერთ ტექნიკურ მოთხოვნას.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2005 წლის 30 სექტემბრის ევროკომისიის 2005/62/EC დირექტივა, რომლითაც სრულდება ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/98/EC დირექტივა, რომელიც ეხება სისხლის დაწესებულებებისათვის ხარისხის სისტემასთან დაკავშირებულ გაერთიანების სტანდარტებსა და სპეციფიკაციებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2005 წლის 30 სექტემბრის ევროკომისიის 2005/61/EC დირექტივა, რომლითაც სრულდება ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2002/98/EC დირექტივა, რომელიც ეხება მიკვლევადობის მოთხოვნებსა და შეტყობინებებს სერიოზული არასასურველი რეაქციებისა და შემთხვევების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
ორგანოები, ქსოვილები და უჯრედები (XXXI დანართი)	
2004 წლის 31 მარტის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/23/EC დირექტივა, რომელიც ადგენს ადამიანის ქსოვილებისა და უჯრედების დონაციის, დონორებისაგან მიღების, ტესტირების, დამუშავების, კონსერვაციის, შენახვისა და განაწილების ხარისხისა და უსაფრთხოების სტანდარტებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2006 წლის 8 თებერვლის ევროკომისიის 2006/17/EC დირექტივა, რომლითაც სრულდება ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/23/EC დირექტივა, რომელიც ეხება ადამიანის ქსოვილებისა და უჯრედების დონაციის, დონორებისაგან მიღების და ტესტირების გარკვეულ ტექნიკურ მოთხოვნებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
2006 წლის 24 ოქტომბრის ევროკომისიის 2006/86/EC დირექტივა, რომლითაც სრულდება ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2004/23/EC დირექტივა, რომელიც ეხება მიკვლევადობის მოთხოვნებსა და შეტყობინებებს სერიოზული არასასურველი რეაქციებისა და შემთხვევების შესახებ და ადამიანის ქსოვილებისა და უჯრედების კოდირების, დამუშავების, კონსერვაციის, შენახვისა და განაწილების გარკვეულ ტექნიკურ მოთხოვნებს.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.

2010 წლის 7 ივლისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2010/53/EC დირექტივა ტრანსპლანტაციისათვის გამიზნული ადამიანის ორგანოთა ხარისხისა და უსაფრთხოების სტანდარტების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
ფსიქიკური ჯანმრთელობა – ნარკოტიკზე დამოკიდებულება (XXXI დანართი)	
2003 წლის 18 ივნისის საბჭოს რეკომენდაცია ნარკოტიკზე დამოკიდებულების გამო ჯანმრთელობისათვის ზიანის მიყენების პრევენციისა და შემცირების შესახებ (2003/488/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
ალკოჰოლი (XXXI დანართი)	
2001 წლის 5 ივნისის საბჭოს რეკომენდაცია ახალგაზრდების, კერძოდ, კი ბავშვებისა და მოზარდების მიერ ალკოჰოლური სასმელების მოხმარების შესახებ (2001/458/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
კიბო (XXXI დანართი)	
2003 წლის 2 დეკემბრის საბჭოს რეკომენდაცია კიბოს სკრინინგის შესახებ (2003/878/EC).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
ტრავმის პრევენცია და უსაფრთხოების ხელშეწყობა (XXXI დანართი)	
2007 წლის 31 მაისის საბჭოს რეკომენდაცია ტრავმის პრევენციისა და უსაფრთხოების ხელშეწყობის შესახებ (2007/C 164/01).	ვადა არ არის განსაზღვრული.
დაახლოების სექტორული კანონმდებლობის ნუსხა (დანართი III-A)	
1993 წლის 14 ივნისის საბჭოს 93/42/EEC დირექტივა სამედიცინო მოწყობილობების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1998 წლის 27 ოქტომბრის ევროპის პარლამენტის და საბჭოს 98/79/EC დირექტივა ინვიტრო დიაგნოსტიკური სამედიცინო მოწყობილობების შესახებ.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.
1990 წლის 20 ივნისის საბჭოს 90/385/EEC დირექტივა აქტიური იმპლანტირებადი სამედიცინო მოწყობილობების შესახებ წვერი ქვეყნების კანონების დაახლოების თაობაზე.	შეთანხმების ძალაში შესვლიდან ხუთი წლის ვადაში.

ზემოთჩამოთვლილი რეგულაციების იმპლემენტაციის პროგრესის ანალიზი ცხადყოფს, რომ რეგულაციების დანერგვის პროცესი საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სფეროში კვლავ პროცესშია და არ დასრულებულა.¹⁶⁹ შესაბამისად, პარლამენტმა

¹⁶⁹ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.aag.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbbEb2528XYw2KmWWzl1tM5Dlso>; საქართველოს პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტის სამოქმედო გეგმა, 2020, გვ. 18, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/uploads/other/137/137311.pdf>; საქართველოს პარლამენტის ევროპასთან ინტეგრაციის კომიტეტის სამოქმედო გეგმა, 2020, გვ. 18, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/uploads/other/137/137311.pdf>; საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების

საკანონმდებლო სფეროში უნდა განაგრძოს ზემოთჩამოთვლილი ვადამოსული რეგულაციების სასწრაფოდ დანერგვა, ხოლო დანარჩენი წესების ეტაპობრივი იმპლემენტაცია საქართველოს კანონმდებლობაში.

შესრულების შესახებ, გვ. 26-28, ონლაინ ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/116187/%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A5%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%9B%E1%83%90;>

10. განათლება

ასოცირების ხელშეკრულების 358-ე მუხლის თანახმად,¹⁷⁰ მხარეები ითანამშრომლებენ განათლებისა და ტრეინინგის სფეროში, რათა გაააქტიურონ თანამშრომლობა და დიალოგი, მათ შორის, დიალოგი პოლიტიკის საკითხებზე, რომელიც მიზნად ისახავს ევროკავშირის შესაბამის პოლიტიკასა და პრაქტიკასთან მიახლოებას. მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა ხელი შეუწყონ მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლას, წახალისონ განათლებისა და ტრეინინგის სფეროში თანამშრომლობა და გამჭვირვალობა ყველა დონეზე, უმაღლეს განათლებაზე განსაკუთრებული აქცენტით.

2017-2020 დღის წესრიგის თანახმად,¹⁷¹ განათლების სფეროში მხარეები ითანამშრომლებენ, რათა:

1. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ერთობლივი სამუშაოსა და გაცვლების განხორციელება უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცეში საქართველოს შემდგომი ინტეგრაციის ხელშეწყობის მიზნით, ბოლონის პროცესში საქართველოს მონაწილეობის კონტექსტში, ხარისხის დადასტურების სისტემის დამოუკიდებლობისა და განვითარების ხელშეწყობის ჩათვლით, რეფორმის პროცესში დაინტერესებულ მხარეთა და სამოქალაქო საზოგადოების აქტიური ჩართულობით წახალისება და კურსდამთავრებულთა დასაქმების გაზრდისთვის აკადემიურ სფეროში დასაქმების ბაზარზე თანამშრომლობის გაძლიერება;
2. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] პროფესიული განათლებისა და ტრეინინგისადმი (VET) სტრატეგიული მიდგომის წახალისება, საქართველოს პროფესიული განათლებისა და ტრეინინგის სისტემის ევროკავშირის პროფესიული განათლებისა და ტრეინინგის სტრუქტურების მოდერნიზაციასთან დაახლოების მიზნით, კოპენჰაგენის პროცესის შესაბამისად

¹⁷⁰ ასევე, იხ. 359-ე მუხლი: განათლებისა და ტრეინინგების სფეროში თანამშრომლობა, *inter alia*, მიმართული იქნება შემდეგი სფეროების განვითარებისაკენ: (a) მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის ხელშეწყობა, რომელიც წარმოადგენს ზრდისა და სამუშაო ადგილების უზრუნველყოფის უმთავრეს ასპექტს და რაც საშუალებას მისცემს მოქალაქეებს, სრულყოფილი მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში; (b) განათლებისა და ტრეინინგის სისტემების მოდერნიზება, ხარისხის გაუმჯობესება, განათლების ყველა საფეხურის რელევანტურობისა და ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა - ადრეულ ასაკში განათლებისა და მზრუნველობიდან დაწყებული, უმაღლესი განათლების ჩათვლით; (c) უმაღლესი განათლების ხარისხის ამაღლება იმ საშუალებით, რომელიც თანხვედრაშია ევროკავშირის „უმაღლესი განათლების მოდერნიზაციის დღის წესრიგს“ (Modernisation Agenda for Higher Education) და „ბოლონის პროცესთან“; (d) აკადემიურ სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის გაძლიერება, ევროკავშირის თანამშრომლობის პროგრამებში მონაწილეობა, სტუდენტებისა და მასწავლებლების მობილურობის გაზრდა; (e) უცხო ენების სწავლების ხელშეწყობა; (f) კვალიფიკაციისა და კომპეტენციის აღიარების მიმართულებით პროგრესის ხელშეწყობა და ამ მხრივ ტრანსპარენტულობის უზრუნველყოფა; (g) პროფესიული განათლებისა და ტრეინინგის სფეროში თანამშრომლობის ხელშეწყობა ევროკავშირის შესაბამისი საუკეთესო პრაქტიკის გათვალისწინებით; და (h) ევროპასთან ინტეგრაციის პროცესის, აგრეთვე, ევროკავშირი-აღმოსავლეთის პარტნიორობის ურთიერთობებზე აკადემიური დიალოგის შესახებ ცოდნისა და განათლების ამაღლება, და ევროკავშირის შესაბამის პროგრამებში მონაწილეობა.

¹⁷¹ გვ. 53-54

და მისი ინსტრუმენტების გამოყენებით, თანაბარ შესაძლებლობათა პრინციპების პატივისცემის მხრივ;

3. [საშუალოვადიანი პრიორიტეტი] ყველა ბავშვისა და ახალგაზრდა ინდივიდისთვის განათლების უფლების უზრუნველყოფა, მათ შორის სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე პირთათვის და ინკლუზიური დაწყებითი და მეორადი განათლების განვითარებისთვის შემდგომი ნაბიჯების გადადგმა.

დადებითად შეფასდა მთავრობის მიერ განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგიის (2017-2021) შემუშავება. ამასთან, ასევე, ინკლუზიური განათლების შესახებ სტრატეგიული დოკუმენტი და მისი სამოქმედო გეგმის დამტკიცება.. 2020 წლის ანგარიშში დადებითად არის შეფასებული აპრილში მიღებული **ახალი VET კანონი**,¹⁷² რომელიც სწავლების დიდ შესაძლებლობებს აძლევს ახალგაზრდებსა და ზრდასრულებს.¹⁷³ დანერგილია სხვადასხვა პროექტი, რომელიც ხელს უწყობს ქვეყნის ახალგაზრდების კომპეტენციის ამაღლებას მეწარმეობისა და მართვის სფეროებში.¹⁷⁴ ანგარიშში ასევე ასახულია, რომ არასაკმარისად განათლებული სამუშაო ძალა საქართველოს კონკურენტუნარიანობაზე უარყოფითად აისახება. შესაბამისად, **პროფესიული განათლებისა და გადამზადების შესახებ ახალი კანონი** ახალგაზრდებისა და ზრდასრულებისთვის ფართო შესაძლებლობებს გახსნის.¹⁷⁵ ანგარიშში ასევე აღნიშნულია მრავალი პროგრესი, მათ შორის საქართველოს ახალგაზრდების აქტიური ჩართულობა გაცვლით პროგრამებში.¹⁷⁶

¹⁷² ონლაინ ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4334842?publication=3>

¹⁷³ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 6.2.2020, გვ. 15, ონლაინ ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/1_en_document_travail_service_conjoint_part1_v4.pdf

¹⁷⁴ European Commission, joint staff working document, Association Implementation Report on Georgia, Brussels, 9.11.2017, გვ. 24, ევროკომისია და მთავრობა ერთობლივად მუშაობენ ევროპული აღმოსავლეთი პარტნიორობის სკოლის ჩამოყალიბებაზე საქართველოში და დახმარებას უწევენ 2017 და 2018 წლების ევროპულ საზაფხულო ბანაკებს. 2017 წელს ევროკომისიამ და მთავრობამ მოლაპარაკებები დაიწყეს ახალ პროგრამასთან - „შრომის ბაზრის საჭიროებების შესატყვისი უნარ-ჩვევების განვითარება“ - დაკავშირებით. ახალი პროგრამა მდგრად და ინკლუზიურ განვითარებასა და სიცოცხლისუნარიანობის განმტკიცებას შეუწყობს ხელს ადამიანური კაპიტალისა და უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბების გზით და განათლების სისტემისა და შრომითი ბაზრის კოორდინაციის გაძლიერებით. საქართველო წარმატებით მონაწილეობს პროგრამაში Erasmus+, როგორც უმაღლესი განათლების შესაძლებლობების გაზრდის (CBHE), ასევე საერთაშორისო საკრედიტო მობილობის (ICM) განხრით. საქართველოზე მოდის EU4Youth („ევროკავშირი ახალგაზრდებისათვის“) კომპონენტის ფარგლებში პირველი კონკურსის საფუძველზე დაფინანსებული პროექტების 31%, რომლებიც Erasmus +ის ბიუჯეტით განხორციელდა. ქართულად ხელმისაწვდომია: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/2nd_georgia_association_implementation_report_2017-11-10_ge_0.pdf

¹⁷⁵ ევროკომისიის აპარატის სამუშაო დოკუმენტი, ანგარიში საქართველოს მიერ ასოცირების პროცესის განხორციელების შესახებ, ბრიუსელი, 31 იანვარი 2019, გვ. 30

¹⁷⁶ იქვე, *The National Centre for Educational Quality Enhancement became a member of the European Association for Quality Assurance in Higher Education and was included in the European Higher Education Quality Assurance Register. Georgia continues its successful Erasmus+ participation in the areas of higher*

ასოცირების ხელშეკრულების XXXII დანართი, აკეთებს ევროკავშირის რეგულაციების ჩამონათვალს:

დირექტივა/რეგულაცია/გადაწყვეტილება/რეკომენდაცია	ვადა	არ	არის
განათლება, მომზადება და ახალგაზრდობა (XXXII დანართი)			
2004 წლის 15 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს გადაწყვეტილება N 2241/2004/EC კვალიფიკაციებისა და კომპეტენციების გამჭვირვალობისთვის გაერთიანების ერთიანი ჩარჩოს შესახებ (Europass). ¹⁷⁷	ვადა	არ	არის
1998 წლის 24 სექტემბრის საბჭოს რეკომენდაცია უმაღლესი განათლების სფეროში ხარისხის უზრუნველყოფისთვის ევროპული თანამშრომლობის შესახებ (N 98/561/EC). ¹⁷⁸	ვადა	არ	არის
2006 წლის 15 თებერვლის ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეკომენდაცია უმაღლესი განათლების სფეროში ხარისხის უზრუნველყოფისთვის შემდგომი ევროპული თანამშრომლობის შესახებ (2006/143/EC).	ვადა	არ	არის
2006 წლის 18 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეკომენდაცია მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლის ძირითად უნარებზე (2006/962/EEC). ¹⁷⁹	ვადა	არ	არის
2008 წლის 23 აპრილის ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეკომენდაცია მთელი ცხოვრების მანძილზე სწავლისთვის „კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს“ ჩამოყალიბების თაობაზე (2008/C111/01). ¹⁸⁰	ვადა	არ	არის
2009 წლის 18 ივნისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეკომენდაცია პროფესიული განათლებისა და ტრენინგისთვის (ECVET) „კრედიტების ევროპული სისტემის“ ჩამოყალიბების შესახებ (2009/C 155/02). ¹⁸¹	ვადა	არ	არის

education and youth. It is one of the most successful countries as regards international credit mobility scholarships, ranking 6th of 141 participating countries.

¹⁷⁷ შენიშვნა: მნიშვნელოვანწილად შესრულებულია, იხ. ნაშრომის ქვე-თავი განათლება

¹⁷⁸ შენიშვნა: სრულად არის შესრულებული- განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნულმა მოიპოვა უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ევროპული ასოციაციის (ENQA) სრული წევრის სტატუსი, 2019 წლის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესრულების წლიური ანგარიში, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, გვ. 46, 2020 მარტი

¹⁷⁹ შენიშვნა: შესრულდა - ძირითადი კომპეტენციები აისახა 90-მდე პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამების ჩარჩო დოკუმენტში და 5000-მდე მოდულში. ცხოვრების მანძილზე სწავლის ძირითადი უნარების განვითარებას ხელს უწყობს ახალი კვალიფიკაციების ჩარჩოს პროექტი, რომელიც ჩარჩოს 8 დონისთვის განსაზღვრავს ტრანსფერულ უნარებს, მარტივიდან რთულისკენ, საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის საგზაო რუკა, 25.02.2019, გვ. 63

¹⁸⁰ იქვე, სრულად არის შესრულებული- საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის 2019 წლის 10 აპრილის №69/ნ ბრძანებით დამტკიცდა განახლებული ეროვნული კვალიფიკაციების ჩარჩო და სწავლის სფეროების კლასიფიკატორი.

¹⁸¹ შენიშვნა: პროცესშია, იქვე

2009 წლის 18 ივნისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს რეკომენდაცია პროფესიული განათლებისა და ტრენინგისთვის ხარისხის უზრუნველყოფის დამოწმების ევროპული ჩარჩოს ჩამოყალიბების შესახებ (2009/C 155/01). ¹⁸²	ვადა არ არის განსაზღვრული.
--	----------------------------

ზემოთჩამოთვლილთაგან საკანონმდებლო რეგულაციებთან უშუალო ბმაშია 2004 წლის 15 დეკემბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს გადაწყვეტილება N 2241/2004/EC. ამ რეგულაციის შესრულების მიზნით, გამოიცა საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის მინისტრის 2019 წლის 29 მაისის ბრძანება №99/ნ პროფესიული განათლების დამადასტურებელი სახელმწიფო დოკუმენტის – დიპლომის და მისი დანართის ფორმების დამტკიცების შესახებ.¹⁸³ ამასთან, განხორციელდა საკანონმდებლო ცვლილებები, კერძოდ 2018 წლის 5 ოქტომბერს ძალაში შევიდა „პროფესიული განათლების შესახებ კანონი“, რომლის საფუძველზე შემუშავდა დიპლომის ფორმა, სერტიფიკატის ფორმა, დიპლომისა და სერტიფიკატის დანართის ფორმა.¹⁸⁴ ამასთან, „კვალიფიკაციების ევროპული ჩარჩოს“ ჩამოყალიბების თაობაზე (2008/C111/01) რეკომენდაციის შესრულების მიზნით, განხორციელდა საკანონმდებლო ცვლილებები საქართველოს კანონებში „განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ“ და „უმაღლესი განათლების შესახებ“.¹⁸⁵

როგორც აღინიშნა რეგულაციების იმპლემენტაციისთვის განათლების სფეროში ვადა არ არის განსაზღვრული. საკანონმდებლო ანალიზი ცხადყოფს, რომ რეგულაციების ნაწილის იმპლემენტაცია დასრულდა, ხოლო, მცირე ნაწილი პროცესშია.¹⁸⁶ დარჩენილი რეგულაციები ნაკლებად ეხება პარლამენტის საკანონმდებლო ფუნქციებს. შესაბამისად, დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ პარლამენტზე დაკისრებული საკანონმდებლო როლი განათლების სფეროში შესრულებულია.

¹⁸² შენიშვნა: პროცესშია, იქვე

¹⁸³ 2019 წლის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესრულების წლიური ანგარიში, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, გვ. 46, 2020 მარტი

¹⁸⁴ საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის საგზაო რუკა, 25.02.2019, გვ. 62

¹⁸⁵ იქვე, გვ. 63

¹⁸⁶ დამატებითი ინფორმაცია იხ.: <http://www.aa.ge/?fbclid=IwAR20lmUVY1FrcLj7F6PsPo3vSk1-0b0mcbBeb2528XYw2KmwWz1tM5Dlso>; საქართველოს პარლამენტის 2019-2020 წლების სამოქმედო გეგმა ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების შესრულების შესახებ, გვ. 28, ონლაინ

ხელმისაწვდომია: <http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/116187/%E1%83%9E%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A1%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A5%E1%83%9B%E1%83%94%E1%83%93%E1%83%9D%E1%83%92%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%9B%E1%83%90;> საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის საგზაო რუკა, 25.02.2019, გვ. 61-65

IV. შეჯამება

➤ დადებითად შეფასებული ცვლილებები

ევროკავშირის მიერ დადებითად შეფასებულ ცვლილებებს შორისაა: საქართველოს კანონში „გენდერული თანასწორობის შესახებ“ ცვლილებები; კანონი „მედიაციის შესახებ“; „ბავშვის უფლებათა კოდექსი“ (20/07/2019); საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტი,¹⁸⁷ რომელიც ითვალისწინებს პირთა თანასწორუფლებიანობის პრინციპის დაცვას შრომით და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებში, ამასთან აზუსტებს შევიწროებისა და სექსუალური შევიწროების ცნებებს და აფართოებს სახალხო დამცველის როგორც თანასწორობის ორგანოს ფუნქციებს.

ანალიზის შედეგად უნდა აღინიშნოს, რომ ბავშვთა უფლებების, მიგრაციისა და თავშესაფრის, ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების და განათლების სფეროში 2020 წლისთვის საკანონმდებლო კუთხით აღებული ვალდებულებები საქართველოს პარლამენტის მიერ შესრულებულად არის მიჩნეული. აღნიშნული, ბუნებრივია გულისხმობს, სამომავლო ვალდებულებების ეტაპობრივ განხორციელებასა და საკანონმდებლო ბაზის დახვეწას.

➤ ძირითადი მიგნებები და რეკომენდაციები

სსიპ პარლამენტის კვლევითმა ცენტრის მიერ ანალიტიკური კვლევა მომზადა. დასახული მიზნის მისაღწევად და ევროკავშირთან საკანონმდებლო დაახლოების მიზნით, მიზანშეწონილია, კვლევის შედეგად გამოკვეთილი და ზემოთდასახელებული საკითხების გათვალისწინება. აქედან გამომდინარე, შემდეგ სფეროებში საკანონმდებლო ცვლილებების გატარება მიზანშეწონილია ევროკავშირის მოთხოვნებისა და რეგულაციების სრული იმპლემენტირებისთვის:

- ➔ **მართლმსაჯულების სექტორში:** მოსამართლეთა დანიშვნის პროცესის ცვლილება კვლევაში იდენტიფიცირებული რეკომენდაციების გათვალისწინებით (საერთო სასამართლოების შესახებ საქართველოს კანონი);
- ➔ **მართლმსაჯულების სექტორში:** პროკურორებსა და გამომძიებლებს შორის ფუნქციების გამიჯვნა (სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი);
- ➔ **მართლმსაჯულების სექტორში:** საპროკურორო საბჭოს ფუნქციების გაზრდა და გაძლიერება (პროკურატურის შესახებ საქართველოს ორგანულ კანონი);
- ➔ **მართლმსაჯულების სექტორში:** არასრულწლოვანი მოწმის უზრუნველყოფა უფასო იურიდიული დახმარებით (არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი);
- ➔ **მართლმსაჯულების სექტორში:** გაფართოვდეს ინსპექტორის მანდატი, კერძოდ, დანაშაულთა წრე და მეტი უფლებამოსილება მიენიჭოს სისხლისსამართლებრივი დევნის ასპექტში (სახელმწიფო ინსპექტორის შესახებ საქართველოს კანონი);

¹⁸⁷ შენიშვნა: მოიცავს შემდეგ საკანონმდებლო აქტებს: საქართველოს ორგანული კანონი „საქართველოს შრომის კოდექსი“; საქართველოს კანონი „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“; საქართველოს კანონი „საჯარო სამსახურის შესახებ“ და საქართველოს კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“.

- **თანასწორი მოპყრობა:** ქალთა და დედათა უფლებრივი მდგომარეობის გაუმჯობესება შრომითსამართლებრივ ურთიერთობაში. მათ შორის, დეკრეტული შვებულების ღირსეული ანაზღაურების მიცემით (საქართველოს შრომის კოდექსი);
- **თანასწორი მოპყრობა:** შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების მეტი გარანტიების დაწესება საკანონმდებლო დონეზე და კონვენციის (UNCRPD) დამატებითი ოქმის რატიფიცირება;
- **თანასწორი მოპყრობა:** ასოცირების ხელშეკრულები XXX დანართში დისკრიმინაციის აკრძალვისა და გენდერული თანასწორობის თაობაზე არსებული ყველა დირექტივა ვადამოსულია, შესაბამისად, მათი დანერგვა საქართველოს კანონმდებლობაში;
- **შრომითი უფლებები:** ძლიერი შრომის ინსპექციის სამსახურის ჩამოყალიბება, რომელიც იქნება დამოუკიდებელი, მიუკერძოებელი და იმოქმედებს ევროკავშირის სტანდარტებთან თანხვედრაში მყოფი კანონმდებლობის საფუძველზე. შესაბამისად, პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მიერ კანონპროექტზე მომზადებული რეკომენდაციების სრულად გათვალისწინება;
- **შრომითი უფლებები:** საქართველოს ორგანული კანონის შრომის კოდექსში ევროკავშირის სტანდარტების სრულად იმპლემენტირება, შესაბამისად, პარლამენტის კვლევითი ცენტრის მიერ კანონპროექტზე მომზადებული რეკომენდაციების სრულად გათვალისწინება;
- **შრომითი უფლებები:** ასოცირების ხელშეკრულები XXX დანართში არსებული ვადამოსული რეგულაციების სასწრაფოდ დანერგვა, ხოლო დანარჩენი წესების ეტაპობრივი იმპლემენტაცია საქართველოს კანონმდებლობაში;
- **პერსონალურ მონაცემთა დაცვა:** სახელმწიფო ინსპექტორის მიერ იდენტიფიცირებული საკანონმდებლო ხარვეზების აღმოფხვრა და დღის წესრიგის სხვა მოთხოვნათა გათვალისწინება (პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საქართველოს კანონი);
- **მომხმარებელთა პოლიტიკა:** მომხმარებლის უფლებების დაცვის შესახებ კანონის პროექტი თანმდევ პროექტებთან ერთად, რომელიც პარლამენტში ინიცირებულია უნდა იქნეს მიღებული. ამასთან, XXIX, III-A და III-B დანართებიდან ვადამოსული რეგულაციების იმპლემენტაცია;
- **საზოგადოებრივი ჯანდაცვა:** XXXI და III-A დანართებიდან ვადამოსული რეგულაციების იმპლემენტაცია.

დოკუმენტი მომზადებულია საქართველოს პარლამენტის კანონშემოქმედებითი და საზედამხებდებლო საქმიანობის მხარდასაჭერად. მასში გამოთქმული მოსაზრებები ეკუთვნის ნაშრომის ავტორს და არ წარმოადგენს პარლამენტის ოფიციალურ პოზიციას. ნაშრომი დაცულია საავტორო უფლებით და დოკუმენტის ან მისი ნაწილის გამოყენება წყაროს მიუთითებლად, ასევე მისი გავრცელება, ასლების შექმნა და მასში ცვლილებების შეტანა დაუშვებელია ავტორის ნებართვის გარეშე.

ავტორი:

მარიამ გაიპარაშვილი

Email: mgaiaparashvili@parliament.ge